

FORMULAR ZA IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU ARHUSKE KONVENCIJE

Sljedeći izvještaj se dostavlja u ime CRNE GORE u skladu sa odlukama I/8 i II/10 i IV/4

Ime odgovornog/e za dostavljanje nacionalnog izvještaja	Danilo Mrdak, Državni sekretar za ekologiju, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma
Potpis:	
Datum:	8.februar 2021.godine

IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU KONVENCIJE

Molimo da pružite sljedeće informacije o nastanku ovog izvještaja:

Strana	CRNA GORA
Nacionalna kontakt tačka	
Puni naziv institucije:	Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma
Ime i zvanje službenika:	Maja Raičević, samostalni savjetnik
Poštanska adresa:	IV Proleterske br.19 81000 Podgorica Crna Gora
Telefon:	+382 20 446-240
Faks:	+382 20 446-215
E-mail:	maja.raicevic@mepg.gov.me
Kontakt službenik za nacionalni izvještaj (ako je neko drugi):	

Puni naziv institucije:	
Ime i zvanje službenika:	
Poštanska adresa:	
Telefon:	
Faks:	
E-mail:	

I. POSTUPAK IZRADE IZVJEŠTAJA

Molimo navedite ukratko informacije o postupku izrade ovog izvještaja, uključujući informacije o tome koje vrste organa javnih vlasti su konsultovane ili doprinijele njegovoj izradi, kako je konsultovana javnost i kako je ishod javnih konsultacija uzet u obzir, i koji je materijal uzet kao osnov za izradu izvještaja.

Odgovor:

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma (ranije Ministarstvo održivog razvoja i turizma¹) u daljem tekstu: Ministarstvo, pokrenulo je postupak izrade IV Nacionalnog Izvještaja o sprovođenju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Arhuska konvencija), u skladu sa obavezama koje Crna Gora ima kao članica Konvencije. Izvještaj obuhvata podatke o sprovođenju Arhuske konvencije za period 2017- 2020.godine.

Izvještaj je pripremila Ministarstvo, u saradnji sa nadležnim organima i organizacijama. U cilju izrade što kvalitetnijeg Izvještaja, a polazeći od potrebe da se obezbijedi što veći stepen transparentnosti i omogući prethodno učešće zainteresovane javnosti u početnoj fazi pripreme Izvještaja, ovo Ministarstvo je 22.06.2020.godine uputilo javni poziv za učešće u konsultacijama organima, organizacijama, udruženjima i pojedincima, u cilju dostavljanja predloga za koje smatraju da je potrebno unijeti u Izvještaj. Javne konsultacije su trajale do 7.07.2020.godine. U ostavljenom roku nije bilo inicijativa, predloga i sugestija od strane zainteresovane javnosti.

Nakon izrade Predloga izvještaja, isti je poslat svim nadležnim institucijama na davanje mišljenja, primjedbi i sugestija. Takođe je Predlog izvještaja objavljen na portalu e-Uprave, na sajtu Ministarstva i na sajtu Arhus centara, sa pozivom javnosti, nevladinim organizacijama i ostalim subjektima da dostave svoja mišljenja i primjedbe. Javna

---

¹ Nova Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave („Sl.list CG“br. 118/20), donešena je u decembru 2020.godine, shodno kojoj je došlo do reorganizacije državne uprave, a samim tim i do promjene u nazivu ministarstava

rasprava o Predlogu izvještaja je organizovana u periodu od 30.novembra - 30.decembra 2020.godine. Sve sugestije i pristigli komentari su integrisani u Izvještaj. Za izradu izvještaja korišćeni su različiti materijali kao što su: važeći propisi Crne Gore, prilozi i mišljenja nadležnih organa i organizacija, strateški dokumenti usvojeni od strane nadležnih organa i organizacija, izvještaji o radu nadležnih organa i institucija, izvještaji o stanju životne sredine u Crnoj Gori i dr.

II. POSEBNE OKOLNOSTI BITNE ZA RAZUMIJEVANJE IZVJEŠTAJA

Navedite sve posebne okolnosti koje su bitne za razumijevanje izvještaja, npr. da li je struktura odlučivanja federalna i/ili decentralizovana, da li odredbe Konvencije imaju direktno pravno dejstvo nakon stupanja na snagu, odnosno da li finansijska ograničenja predstavljaju značajnu prepreku za sprovođenje Konvencije (opcionally).

Odgovor:

Izvještaj o sprovođenju Arhuske konvencije se priprema po četvrti put. Crna Gora je ratifikovala Konvenciju o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine („Sl.list CG –Međunarodni ugovori“, br. 03/09) i članica je Arhuske konvencije od 02. novembra 2009. godine. Arhuska konvencija je stupila na snagu 02.02.2010. godine.

Crna Gora nije članica GMO amandmana na Konvenciju (Almati, 2005).

Crna Gora je potvrdila Protokol o registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija-PRTR Protokol u julu 2017. godine („Sl. list CG-Međunarodni ugovori“, br. 6/17).

Shodno odredbi člana 9 Ustava Crne Gore („Sl. List CG“ br. 01/07, 38/13) propisano je da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Članom 51 Ustava definisano je da svako ima pravo pristupa informacijama u posjedu državnih organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja. Pravo pristupa informacijama može se ograničiti ako je to u interesu: zaštite života; javnog zdravlja; morala i privatnosti; vođenja krivičnog postupka; bezbjednosti i odbrane Crne Gore; spoljne, monetarne i ekonomske politike.

U Crnoj Gori je na zadovoljavajućem nivou sprovođenje Arhuske konvencije, s tim što treba i dalje unaprjeđivati administrativne kapacitete i obezbijediti finansijska sredstva potrebna za njenu punu implementaciju.

III. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE OPŠTIH ODREDBI STAVOVA 2, 3, 4, 7 I 8 ČLANA 3

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere kojima se realizuju opšte odredbe stavova 2, 3, 4, 7 i 8 člana 3.

Odgovor:

Transpozicija i sprovođenje odgovarajućih odredaba stava 3 Arhuske konvencije obezbijedena je kroz veći broj propisa u Crnoj Gori i to:

- Ustav Crne Gore („Sl. list CG“ br. 01/07, 38/13)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama (“Sl. list CG”, br.44/12,30/17)

- Zakon o elektronskoj upravi („Sl.list CG“ br.72/19)
- Zakon o državnoj upravi (“Sl.list CG”, br .78/18)
- Zakon o upravnom postupku (“Sl.list CG”,br. 56/14, 20/15,40/16, 37/17)
- Zakon o lokalnoj samoupravi ("Sl list CG", br. 2/18, 34/19, 38/20)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima ("Sl. list CG", br. 39/11.... 53/14, 16/16)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16, 73/19)
- Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Sl. list RCG", br. 64/02, 49/07, 80/10, 40/16)
- Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju ("Sl. list RCG", br. 64/02, 49/07, "Sl. list Crne Gore", br. 45/10, 39/13,47/17)
- Zakon o obrazovanju odraslih ("Sl. list CG", br. 20/11, 47/17).
- Zakon o nevladinim organizacijama ("Sl. list CG", br. 39/11, 37/17).
- Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Sl.list CG 42/11, 32/14, 21/17)

Objasnite na koji način se ovi stavovi sprovode. Opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 2, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da službenici i organi vlasti pružaju pomoć i daju potrebna uputstva;

Odgovor:

Zakonom o državnoj upravi, u članu 6 utvrđeno je da je „rad organa državne uprave javan” i da su organi državne uprave dužni da obavještavaju javnost o svom radu preko sredstava javnog informisanja, kao i na drugi odgovarajući način. Što se tiče odnosa državne uprave i građana utvrđenih odredbama članova 51-59 ovog zakona propisano je da su organi državne uprave i nosioci javnih ovlašćenja dužni da imaju službenu internet stranicu, na kojoj objavljuju informacije o svom radu; da na zakonit način i blagovremeno, postupaju po zahtjevima građana i pravnih lica i daju potrebne podatke, obavještenja i objašnjenja i pružaju odgovarajuću stručnu pomoć; da su dužni da obezbijede službenu adresu elektronske pošte, kao i knjigu ili sanduče gdje stranke mogu da saopštavaju predloge, primjedbe, pohvale i pritužbe na rad organa državne uprave ili nepravilan odnos službenika.

Zakonom o elektronskoj upravi, koji je donešen 2019.godine, dodatno je uređen zakonski okvir za sigurnu i efikasnu elektronsku upravu koja je okrenuta građanima i privredi, a koji pored Zakona o elektronskom dokumentu, Zakona o informacionoj bezbjednosti, Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu i dr., čini pravni okvir elektronske uprave u Crnoj Gori. Osnovni cilj zakonskog uređivanja oblasti elektronske uprave je da se podstakne efikasnije i ekonomičnije poslovanje organa javne uprave, koje će omogućiti građanima i privredi lakši, brži i sigurniji pristup uslugama organa, elektronskim putem.

Osnovni instrument za uređenje pitanja pristupa informacijama u crnogorskom zakonodavstvu je **Zakon o slobodnom pristupu informacijama**.

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama definisano je da se pristup informacijama u posjedu organa vlasti- zasniva na načelima slobodnog pristupa informacijama, transparentnosti rada organa vlasti, prava javnosti da zna, ravnopravnosti i jednakosti i ostvaruje se na nivou standarda koji su sadržani u potvrđenim međunarodnim

ugovorima o ljudskim pravima i slobodama i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

Svako domaće i strano fizičko i pravno lice ima pravo na pristup informacijama, bez obaveze da navodi razloge i objašnjava interes traženja informacija.

Podnosilac zahtjeva ima pravo da izabere način na koji želi da ostvari pristup traženoj informaciji. Dalje je ovim zakonom definisano da je organ vlasti dužan da omogućiti pristup informaciji na način koji je tražio podnosilac zahtjeva, osim ako zahtijevani način pristupa tehnički nije moguć.

Organ vlasti dužan je da sačini, objavi i redovno ažurira vodič za pristup informacijama u svom posjedu, koji sadrži katalog vrsta dokumenata uključujući i javne registre i javne evidencije, adresu i e-mail adresu za podnošenje zahtjeva, kontakt telefon, podatke o odgovornim licima, troškovima pristupa informacijama i druge podatke koji su od značaja za ostvarivanje pristupa informacijama koje posjeduje organ vlasti.

Značajno je istaći da je u avgustu 2016 godine donešen **novi Zakon o životnoj sredini** kojim su u prenesene odredbe koje se odnose na pristup informacijama, učešće javnosti i pravu na pravnu zaštitu, u cilju potpunog usklađivanja sa odredbama Arhuske konvencije.

Posebnu ulogu u ostvarivanju pravne zaštite u pitanjima životne sredine ima i institucija **Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore**. Naime, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman) je nezavisna i samostalna institucija, čiji je zadatak da preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije. Pored ove funkcije Zaštitnik ima i širu misiju, a to je stvaranje svijesti o potrebi vladavine prava; o potpunoj i dosljednoj zaštiti sloboda i prava građana i uopšte, stvaranja pravne sigurnosti građana; zakonitog i nepristrasnog rada svih državnih organa, pred kojima građani ostvaruju svoja prava, slobode, obaveze i pravne interese.

(b) u vezi sa stavom 3, mjere koje su preduzete u cilju promovisanja obrazovanja i svijesti o pitanjima životne sredine;

Odgovor:

U Ustavu Crne Gore kao najvišem pravnom aktu jedne države u članu 23 propisano je da „svako ima pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obavještanje o stanju životne sredine, na mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava, kao i da je svako, a posebno država obavezan da čuva i unapređuje životnu sredinu; dok je u članu 51 propisano, između ostalog, da “svako ima pravo pristupa informacijama u posjedu državnih organa i organizacija koja vrše javna ovlašćenja”.

Zakonom o predškolskom vaspitanju i obrazovanju u članu 4 definisano je da cilj predškolskog vaspitanja i obrazovanja između ostalog čini i razvijanje pozitivnog odnosa prema prirodi i zaštiti životne sredine.

Takođe je Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju u članu 2 propisano da cilj osnovnog obrazovanja i vaspitanja, između ostalog, čini i formiranje i podsticanje zdravog načina života i odgovornog odnosa prema životnoj sredini.

Zakonom o obrazovanju odraslih u članu 3 utvrđeno je da je jedan od ciljeva obrazovanja odraslih podizanje nivoa znanja, vještina i kompetencija iz oblasti građanske demokratije i zaštite životne sredine.

Ministarstvo, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i Arhus centri u Crnoj Gori, u saradnji sa nadležnim institucijama i međunarodnim organizacijama, su tokom ovog perioda organizovali razne edukativne radionice na temu zaštite životne sredine i sproveli brojne aktivnosti u cilju promovisanja obrazovanja i svijesti o pitanjima životne sredine.

U izvještajnom periodu organizovane su brojne **edukativne aktivnosti i ekološki časovi** u osnovnim i srednjim školama, na razne teme iz oblasti životne sredine, kao što su: Azbest i njegov negativan uticaj na okolinu i zdravlje; "Zaštita morskog biodiverziteta", "Zaštita ozonskog omotača", Štetni uticaji detergenata i sredstava za higijenu; "Neka plavo ostane plavo"; "Zaštite i očuvanja životinjske vrste vidra", "Botaničke bašte u Crnoj Gori", održavanje male škole "Eko liderstva", Štetni uticaji žive na životnu sredinu i zdravlje; POPs-ovi i njihovi štetni uticaji.

Takođe, u osnovnim i srednjim školama svake godine organizuju se prigodne aktivnosti kojima se obilježavaju značajni **ekološki datumi**, kao što su: 26.januar Svjetski dan obrazovanja o zaštiti životne sredine, 2.februar Svjetski dan močvarnih područja, 21.mart Svjetski dan šuma, 22.mart Svjetski dan voda, 22.april Dan planete Zemlje, 4.maj Međunarodni dan ptica, 22. maj Svjetski dan zaštite biodiverziteta, 29.maj Svjetski dan vidre, 5.jun Svjetski dan zaštite životne sredine, 16.septembar Međunarodni dan zaštite ozonskog omotača, 20.septembar Crna Gora ekološka država, 4.oktobar Svjetski dan zaštite životinja.

U cilju unaprjeđenja usluga Arhus centara u toku je otvaranje **Arhus biblioteke** sa čitaonicom u Beranama. Arhus biblioteka obiluje mnoštvom stručne literature iz oblasti zaštite prirode i životne sredine i kao takva prvi put na ovim prostorima pružiće učenicima, studentima, predstavnicima medija, nevladinim organizacijama i svim zainteresovanim građanima uvid u stručnu literaturu iz oblasti životne sredine, kao i uvid u zakone i druge propise, lokalne planske dokumente koji se odnose na životnu sredinu. Na ovaj način će Arhus centri dati doprinos u formiranju stavova i ekološke svijesti učenika o značaju očuvanja životne sredine u što ranijoj životnoj dobi. Grupne posjete učenika, kao i održavanje radionica u Arhus centru očekuju se nakon što se za to steknu epidemiološki uslovi, obzirom na nastalu situaciju uzrokovanu epidemijom COVID-19.

Program za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP) i Ministarstvo u periodu od oktobra 2017 do maja 2019.godine organizovali su niz seminara o klimatskim promjenama u osnovnim i srednjim školama širom Crne Gore. Pokrenut je i **Program Eko-Škole u Crnoj Gori** kojim se promoviše obrazovanje za održivi razvoj kroz obrazovanje o životnoj sredini. Ovaj program u Crnoj Gori vodi Zavod za školstvo CG koji je pridruženi član Fondacije za obrazovanje o životnoj sredini, na osnovu Sporazuma o saradnji koji je potpisan između Zavoda za školstvo Crne Gore, Udruženja za ekološki konsalting u Crnoj Gori (ECOM) i Fondacije za obrazovanje o životnoj sredini (FEE). Ciljevi ovog programa su: podizanje ekološke svijesti djece i ostalih zainteresovanih strana za program, upoznavanje i rješavanje problema vezanih za životnu sredinu i održivi razvoj u ustanovama i na lokalnom nivou, uspostavljanje integrisanog sistema za ekološki menadžment u školama.

U okviru projekta „**Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore**“, povodom Svetskog dana zaštite životne sredine (5. juna 2019.) u Sutomoru (opština Bar) organizovana je akcija čišćenja morskog otpada u saradnji Ministarstva, Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, osnovnih škola i NVO „Čisto more“. Tom prilikom je organizovana akcija čišćenja morskog otpada iz mora i sa plaža. Glavni cilj ove javne kampanje bio je podizanje svijesti lokalnog stanovništva, školske djece, volontera i šire javnosti o problemu morskog otpada kroz čišćenje dijela morskog dna i plaža u blizini budućeg MPA Katič. U kampanji su učestvovali ronioci, volonteri iz NVO-a, javnih ustanova i učenici osnovnih škola, a za djecu školsko uzrasta održane su i edukativne radionice o značaju zaštite mora.

Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore je takođe u izvještajnom periodu realizovalo veliki broj edukativnih radionica, namijenjenih prevashodno školskoj populaciji, studentima i posjetiocima nacionalnih parkova. U toku je realizacija projekta „**Program obradujmo prirodu**“, čiji su nosioci Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore, Ministarstvo prosvjete nauke, kulture i sporta (ranije Ministarstvo prosvjete) i NLB Banka. Program pruža mogućnost djeci školskog uzrasta i njihovim nastavnicima, kao i široj društvenoj zajednici, da kroz projektne aktivnosti budu dio upravljanja i očuvanja zaštićenih područja, da dobiju potrebne informacije o biodiverzitetu nacionalnih parkova Crne Gore, održivom korišćenju resursa i valorizaciji, sa ciljem prepoznavanja značaja prirode i odgovornog odnosa prema životnoj sredini. Takođe, program je omogućio postavljanje platforme za ekološko-edukativni program, koji će u budućnosti obuhvatiti sve nacionalne parkove, kao i sve osnovne škole sa teritorije Crne Gore. U okviru Programa izrađuju se edukativni radni listovi gdje djeca prvo teorijski, a zatim praktično usvajaju znanje organizovanjem „škola u prirodi“. Sve informacije o ovom Programu se nalaze na sajtu <http://nparkovi.me/edukativni-kutak/>

NVO Green Home u saradnji sa partnerima Savjetom za ekološku gradnju iz Podgorice i Climate Action Network Europe (CAN Europe) iz Brisela, organizovao je **Nacionalnu konferenciju o klimatskim promjenama**, koja se održala u Podgorici u periodu 27-28. oktobar 2020.godine, a koja je okupila predstavnike civilnog sektora, Vlade, eksperte, predstavnike biznis sektora i medija kako bi razgovarali o napretku u usklađivanju politika u oblasti klimatskih promjena sa EU zakonodavstvom.

Takođe NVO Green Home u saradnji sa Savjetom za ekološku gradnju i Climate Action Network, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije i Ministarstva javne uprave, digitalnog društva i medija (ranije Ministarstvo javne uprave) sprovodi Projekat „**Zajedno za bolju klimu u Crnoj Gori**“. Projekat čine 3 komponente koje se odnose na saradnju sa institucijama, nevladinim organizacijama i edukacijom mladih. U okviru projekta održale su se online edukacije mladih i organizovao konkurs „*Video skroji, biciklo osvoji*“, na koji se prijavilo oko 60 videa. U okviru pomenutog projekta djeca su na kreativan način predstavila svoja saznanja o klimatskim promjenama i za svoj rad nagrađena diplomama, a oni najbolji biciklima. Takođe je snimljen i kratki animirani edukativni film o uticaju klimatskih promjena na Crnu Goru, namijenjen djeci, ali i odraslima.

(c) u vezi sa stavom 4, mjere preduzete kako bi se osiguralo odgovarajuće priznavanje i podrška za udruženja, organizacije ili grupe koje se bave unapređivanjem zaštite životne sredine;

Odgovor:

U Crnoj Gori pitanje osnivanja nevladinih organizacija uređeno je **Zakonom o nevladinim organizacijama**. Ovim zakonom uređuje se način osnivanja, upisa i brisanja iz registra, status, organi, finansiranje i druga pitanja od značaja za rad i djelovanje nevladinih organizacija. Nevladina organizacija ima svojstvo pravnog lica koje stiče danom upisa u registar, i rad nevladinih organizacija je javan (član 6). Ovim zakonom je takođe utvrđeno da država pruža podršku nevladinim organizacijama obezbjeđivanjem finansijskih sredstava za podršku u budžetu, kao i uvođenjem poreskih i drugih povlastica nevladinim organizacijama. (član 31). Naime, u godišnjem zakonu o budžetu Crne Gore obezbjeđuju se sredstva za projekte i programe u oblastima od javnog interesa koje realizuju nevladine organizacije, u koje između ostalih spada i oblast zaštite životne sredine (član 32).

U skladu sa navedenim, Vlada Crne Gore, svake godine donosi **Odluku o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visini sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija**, kojom se utvrđuju prioriterni oblasti od javnog interesa u kojima će se iz Budžeta Crne Gore finansirati projekti i programi koje realizuju nevladine organizacije i visina sredstava za finansiranje tih projekata i programa.

Shodno izmjenama Zakona o nevladinim organizacijama od 2017.godine, nadležni organi državne uprave, do 1.juna tekuće za narednu godinu, dostavljaju ministarstvu nadležnom za poslove uprave obrazložene predloge prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u tim oblastima. Predlozi se sačinjavaju na osnovu utvrđenih strateških i planskih dokumenata i nakon sprovedenih konsultacija sa zainteresovanim nevladinim organizacijama koje djeluju u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa. O raspodjeli sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija, odlučuje komisija za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama, koju obrazuje organ državne uprave nadležan za tu oblast, na osnovu javnog konkursa.

Zakonom o lokalnoj samoupravi članom 174 propisano je da u cilju afirmisanja otvorenog i demokratskog društva, organi lokalne samouprave saraduju sa nevladinim organizacijama, koja se ostvaruje naročito: informisanjem o svim pitanjima značajnim za nevladin sektor; konsultovanjem nevladinog sektora o programima razvoja lokalne samouprave i nacrtima opštih akata koje donosi skupština; omogućavanjem učešća u radu radnih grupa za pripremu normativnih akata ili izradu projekata i programa; organizovanjem zajedničkih javnih rasprava, okruglih stolova, seminara i sl.; finansiranjem projekata nevladinih organizacija od interesa za lokalno stanovništvo, pod uslovima i po postupku propisanim opštim aktom opštine; obezbjeđivanjem uslova za rad nevladinih organizacija, u skladu sa mogućnostima lokalne samouprave i dr.

Zakonom o životnoj sredini u članu 8 definisano je da zaštitu životne sredine, u okviru svojih prava i obaveza, obezbjeđuju: državni organi, organi državne uprave, jedinice lokalne samouprave, domaća i strana pravna i fizička lica, nevladine organizacije, građani i udruženja građana. Dalje je u članu 14 propisano da nevladine organizacije učestvuju u očuvanju životne sredine u skladu sa svojim programima i na način utvrđen posebnim propisima, kao i da država podstiče učešće nevladinog sektora u donošenju i realizaciji odluka od značaja za zaštitu životne sredine. Takođe je u članom 78 ovog zakona propisano da se sredstva za zaštitu životne sredine koriste, između ostalog, i za

sufinansiranje organizovanih aktivnosti u preduzimanju mjera iz oblasti životne sredine u okviru ekoloških nevladinih organizacija.

Na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u vezi sa Odlukom o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u **2019. godini**, Ministarstvo sprovelo je dva javna konkursa iz oblasti životne sredine za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama, i to: Javni konkurs za finansiranje Programa suzbijanja nelegalnog načina odlaganja otpada i ažuriranje popisa neuređenih odlagališta i Javni konkurs za finansiranje programa jačanja ekološke svijesti o potrebi uvođenja sistema odvojenog sakupljanja komunalnog otpada. Po ova dva javna konkursa, potpisani su ugovori o realizaciji programa/projekata sa **10 nevladinih organizacija, kojima su dodijeljena finansijska sredstva.**

U **2020. godini** na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u vezi sa Odlukom o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija za 2020.godinu, Ministarstvo sprovelo je tri javna konkursa iz oblasti životne sredine za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama, i to: Javni konkurs za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama u cilju sprovođenja edukativnih kampanja iz oblasti zaštite vazduha od zagađenja i bezbjednog upravljanja hemikalijama, Javni konkurs za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama za izradu akcionog plana zaštite najugroženijih vrsta u cilju zaštite biodiverziteta i Javni konkurs za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama za utvrđivanje Liste stranih i invazivnih stranih vrsta. Krajem 2020.godine potpisani su ugovori o realizaciji programa/projekata sa **13 nevladinih organizacija, koje su ocijenjene kao podobne za dodjeljivanje finansijskih sredstava.**

Takođe, Ministarstvo je u maju 2020.godine dostavilo sektorsku analizu za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz Budžeta Crne Gore u **2021.godini**. Realizacija javnog konkursa po osnovu ove sektorske analize očekuje se tokom prve polovine 2021.godine.

Ministarstvo je podržalo NVO "CEZAM" u organizaciji i održavanju **Green Montenegro Internation Film Fest-a** (GMIFF). U pitanju je konceptualni filmski festival na temu zaštite životne sredine koji se u kontinuitetu održava od 2015. godine. Festival promovise prirodne potencijale i napore pojedinaca i institucija Crne Gore u borbi za očuvanje prirodnih resursa. GMIFF je 2018. godine uvršten među 39 najrenomiranih zelenih festivala na svijetu u okviru "Green Film Network-a".

(d) u vezi sa stavom 7, mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije na međunarodnom planu uključujući:

(i) mjere preduzete u cilju koordinacije aktivnosti unutar pojedinačnih i između ministarstava na informisanju službenika koji su uključeni u druge relevantne međunarodne forume o članu 3 stav 7 i o smjernicama iz Almatija, navodeći da li su mjere koordinacije i dalje u toku;

(ii) mjere preduzete kako bi se osiguralo da na nacionalnom nivou postoji pristup informacijama o međunarodnim forumima, uključujući faze u kojima se obezbjeđuje pristup informacijama;

(iii) mjere preduzete sa ciljem da se unaprijedi i omogući učešće javnosti na nacionalnom nivou kada je riječ o međunarodnim forumima (npr. poziv članovima NVO da učestvuju u delegacijama Strane na međunarodnim pregovorima o

pitanjima životne sredine ili uključivanje NVO u formiranje zvaničnog stava Strane za takve pregovore), uključujući faze u kojima je obezbijeđen pristup informacijama;

(iv) mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije u procedurama drugih međunarodnih foruma;

(v) mjere preduzete u cilju promovisanja principa Konvencije u radnim programima, projektima, odlukama i drugim značajnim dokumentima koji su rezultat rada međunarodnih foruma;

Odgovor:

Vežano za ovaj period izvještavanja o sprovođenju Arhuske konvencije, značajno je ukazati da je **Crna Gora** bila zemlja domaćin **Šestog zasijedanja Strana ugovornica Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine (Arhuska Konvencija), Trećeg zasijedanja Strana ugovornica Protokola o Registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (PRTR Protokol) i njihovog zajedničkog segmenta na visokom nivou**, koji su održani 10-15 septembra 2017 u Budvi. Ovaj značajan i veliki međunarodni događaj okupio je oko 400 učesnika i to predstavnike država potpisnica Arhuske konvencije i PRTR Protokola (delegate iz 56 zemalja članica Ekonomske komisije za Evropu - ECE, delegate 10 zemalja članica koje nijesu članice ECE), brojne međunarodne organizacije, nevladine organizacije, kao i mnoge druge učesnike, koji su razmijenili iskustva i znanja u svim segmentima koja ovaj međunarodno pravni instrument obuhvata, sa posebnim naglaskom na promovisanje ekološke demokratije kroz implementaciju ciljeva održivog razvoja.

Događaj je rezultirao i usvajanjem zajedničke deklaracije, tzv. **Budvanske deklaracije** koja nosi radni naziv „Ekološka demokratija za našu održivu budućnost“ (**Budva Declaration on Environmental Democracy for Our Sustainable Future**). Tekst deklaracije napisan je u duhu još snažnijeg participativnog pristupa u donošenju odluka, odnosno još većeg uključivanja cjelokupne javnosti u proces donošenja odluka o pitanjima iz oblasti životne sredine. Ovaj događaj je pokazao da je Crna Gora u potpunosti posvećena ispunjavanju ciljeva održivog razvoja i Arhuske konvencije, a takođe je uticao i na dalje povećanje uloge naše države na međunarodnom nivou.

Ministarstvo kontinuirano sprovodi **saradnju sa NVO iz oblasti životne sredine, u kontekstu pregovaračkog procesa sa EU**. Vlada Crne Gore je u julu 2018. godine donijela novu Odluku o obrazovanju Radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine EU koja se odnosi na Pregovaračko Poglavlje 27–Životna sredina i klimatske promjene, a u kojoj su uključene četiri NVO iz oblasti životne sredine, na koji način je nevladinim organizacijama data mogućnost učestvovanja u pregovaračkom procesu za pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji. Značajno je ukazati da je **Poglavlje 27**, kao jedno od najkompleksnijih i najskupljih u procesu pridruživanja EU, **otvoreno za pregovore** između Crne Gore i Evropske unije na Međuvladinoj konferenciji koja je održana **10.12.2018. godine** u Briselu.

Tokom ovog izvještajnog perioda, održavani su redovni sastanci Radne grupe za Poglavlje 27, gdje su predstavnici nevladinih organizacija, kao članovi Radne grupe imali priliku da učestvuju u radu ovog Poglavlja. Dodatno, zapisnici sa sastanaka Radne grupe, kao i sva relevantna dokumenta, se objavljuju na websajtu: www.eu.me.

Tokom 2019.godine organizovana su 2 okrugla stola na temu saradnje sa NVO sektorom u procesu pristupanja EU i to: „Saradnja Vlade i NVO u procesu pristupanja

EU“ i Saradnja Vlade i nevladinih organizacija–ključ razvoja crnogorskog društva“. Dalje, na temu pregovora u Poglavlju 27, Odbor za evropske integracije Skupštine Crne Gore organizovao je dva okrugla stola i to: Upravljanje otpadom, otpadnim vodama i zagađenje vazduha, i Upravljanje lokalitetima od posebnog interesa i uticaj kapitalnih projekata na životnu sredinu, dok je u decembru 2019. organizovano konsultativno saslušanje na temu ključnih izazova u pregovorima u okviru Poglavlja 27. Predstavnicima NVO-a i privrede su uzeli učešće na okruglim stolovima. U julu **2020. godine** organizovana je javna rasprava za Nacrt akcionog plana za ispunjenje završnih mjerila u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene u kojoj su komentari na Nacrt Akcionog plana dostavljeni od strane NVO Green Home, a u ime Koalicije 27.²

Principi Arhuske konvencije promoviraju se i kroz saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, kao i učešćem naše države na raznim konferencijama, radionicama, seminarima i dr.

Crna Gora je bila učesnik **Treće Regionalne konferencije o procjeni uticaja na životnu sredinu**, koja je održana u Vodicama od 13. do 16. septembra 2017. pod pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske, Ministarstva zaštite okoliša i energetike Republike Hrvatske, Ministarstva mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske, Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Evropske unije, Hrvatske agencije za okoliš i prirodu, te Hrvatske gospodarske komore. Partnersku podršku konferenciji pružio je UNECE. Predstavnicima Ministarstva je uzela učešće kao govornica u dijelu koji se odnosi na učešće javnosti, odnosno promovisanja principa Arhuske konvencije.

U periodu od 3. do 5. oktobra 2017. u okviru projekta „**Dalje jačanje nuklearnih regulatornih tijela Srbije, Albanije, Makedonije, Kosova, Bosne i Hercegovine i Crne Gore**“, u Ministarstvu održana je Regionalna radionica posvećena informisanju javnosti iz oblasti radijacione sigurnosti.

Crna Gora je bila učesnik na **Regionalnoj konferenciji o učešću javnosti u kontekstu Arhuske konvencije**, održane u Istanbulu, Turska u period 28-29.06.2018.

Dana 16.10.2019, u Beču (Austrija), u organizaciji OEBS-a organizovan je redovni godišnji sastanak Arhus centara, na kojem je predstavnik Ministarstva uzeo učešće kao govornik u dijelu „**Uloga Aarhus Centara u implementaciji Espoo Konvencije i SEA Protokola**“.

Na IV Međunarodnoj konferenciji „**Životna sredina i ljudska prava: Učešće javnosti u ekološkim pitanjima**“, koja je održana 15. septembra 2017. godine u Ljubljani, Slovenija, predstavnici institucije Ombudsmana Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Makedonije, Kosova, Slovenije i Srbije potpisali su Deklaraciju o uspostavljanju Mreže ombudsmana na području životne sredine i ljudskih prava.

Generalni sekretar Zaštitnika ljudskih prava i sloboda CG učestvovao je u radu konferencije „**Zaštita životne sredine – uloga ombudsmana**“. Članovi mreže Ombudsmani Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Kosova, Sjeverne Makedonije, Slovenije i Srbije, potpisali su izjavu koja se odnosi na očuvanje životne sredine za buduće generacije, zaštitu ljudskih prava i sloboda u oblasti zdravlja i dobrobiti svih ljudi i cjelokupnog života na planeti. Neke od obaveza članstva su da: institucije članice Mreže u svojim redovnim godišnjim izvještajima posvete jedan dio isključivo pitanjima zaštite

---

² **Koalicija 27** je neformalna mreža nevladinih organizacija Crne Gore koja je formirana u cilju praćenja i učešća organizacija civilnog društva u procesu zastupanja i promovisanja evropskih tekovina u oblasti životne sredine i klimatskih promjena u Crnoj Gori. Misija koalicije je da zagovara i podstiče učešće javnosti u procesu pristupnih pregovora Crne Gore sa EU i predlaže rješenja koja će doprinijeti zaštiti i unaprijeđenju životne sredine i kvalitetu života građana o stanju životne sredine. (više informacija na sajtu <http://koalicija27.me/>).

životne sredine; da u zavisnosti od raspoloživog budžeta razmotre mogućnost zapošljavanja stručnjaka za pitanja ekologije i zaštite životne sredine; u svojim javnim nastupima, kada god to tema dozvoljava, vrše promociju zdravih stilova života kao i djelovanja na smanjenju zagađenja i daljeg ugrožavanja prirodnih resursa. Takođe je predviđeno da predsjedavanje Mrežom bude organizovano po principu rotacije i da svaka članica jedne godine organizuje sastanak koji okuplja predstavnike relevantnih vlasti te zemlje, akademske zajednice i nevladinog sektora.

Promovisanje principa Arhuske konvencije vrši se i kroz projekat „**Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore**“, koji realizuje Ministarstvo u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za životnu sredinu – UNEP, u cilju uspostavljanja zaštićenih područja prirode u obalnom području Crne Gore. Projekat se implementira od novembra 2018, a finansira iz dijela nacionalne alokacije u okviru šestog ciklusa Globalnog fonda za životnu sredinu-GEF u iznosu od 1,6 miliona dolara. Projekat je značajan i u kontekstu integracije Crne Gore u Evropsku uniju, s obzirom na to da doprinosi sakupljanju dodatnih podataka za uspostavljanje mreže NATURA 2000 u kopnenom i morskom dijelu obalnog područja Crne Gore. Upravni odbor Projekta osnovan je Rješenjem Ministarstva i član navedenog je predstavnik NVO „MEDCEM“. U okviru Projekta formirana je i Savjetodavna Radna grupa koja uključuje relevantne predstavnike zainteresovanih ministarstava, institucija, predstavnike lokalnih samouprava, organizacija civilnog društva i relevantnih lokalnih zajednica za područje projekta (ribarska udruženja, ronilački klubovi i lokalne turističke organizacije). Urađen je **Nacrt Komunikacione strategije** u kome je predložen način podizanja svijesti o koristi projekta za lokalnu, nacionalnu i međunarodnu zajednicu. Takođe, u okviru ovog Projekta, u toku je **izrada studija zaštite** za područja Platomuni, Katič i Ostrvo Stari Ulcinj od strane Agencije za zaštitu prirode i životne, nakon čije finalizacije će biti realizovane javne rasprave o nacrtima studija zaštite i aktima o proglašenju i gdje će javnost imati mogućnost uključivanja.

Kroz realizaciju **UNESCO programa "Čovjek i biosfera" (MAB)-basen rijeke Tare**, posredstvom Crnogorske nacionalne komisije za UNESCO, postoji kontinuirana komunikacija sa nadležnim tijelima UNESCO-a u cilju njihovog informisanja o stanju izuzetne univerzalne vrijednosti NP „Durmitor“. To se, između ostalog, odnosi i na dalje ispunjavanje kriterijuma iz zakonskog okvira Svjetske mreže rezervata zahvaljujući kojima se Tara nalazi na UNESCO MAB listi rezervata biosfere, u skladu sa posljednjom Odlukom koja je donesena na 31. zasjedanju Međunarodno-koordinacijskog savjeta za MAB–Čovjek i biosfera u junu 2019.godine u Parizu.

Za rezervat biosfere rijeke Tare, posljednji Periodični izvještaj podnešen je 2017.godine. Izvještaj je pripremljen u saradnji sa lokalnim samoupravama na čijoj teritoriji se prostire basen rijeke Tare i svim relevantnim institucijama iz oblasti životne sredine, kao i nevladinim organizacijama, a uz podršku UNDP-ja i program specijaliste Komisije za nauku iz UNESCO Regionalnog biroa za nauku i kulturu u Evropi. Shodno preporukama dobijenim od strane MAB Sekretarijata sa 30. zasjedanja Međunarodnog Koordinacionog savjeta ovog programa Ministarstvo je u decembru 2018.godine dostavilo ovom Sekretarijatu dokumentaciju vezano za MAB područje rijeke Tare.

U kontekstu sprovođenja Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu–**Espoo konvencije**, kao i **Protokola** o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, sprovedena je razmjena informacija u prekograničnom kontekstu, za sljedeće postupke:

- Crna Gora je tokom **2017.godine** obavijestila susjedne države: Republiku Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Republiku Hrvatsku, Republiku Italiju, Kosovo, i Republiku Srbiju za Strategiju razvoja saobraćaja Crne Gore za period 2018-2035. godine sa Nacrtom izvještaja o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu. Takođe, sprovedena je i javna rasprava za navedena dokumenta u CG. Konsultativni postupak je trajao i tokom 2018.godine.
- Ministarstvo zaštite životne sredine Republike Srbije obavijestilo je **2017.godine** Ministarstvo Crne Gore, za Program ostvarivanja Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2025. godine sa projekcijama do 2030. godine i Izveštaja o strateškoj proceni uticaja. Javnost u Crnoj Gori je bila informisana za pristiglu prekograničnu dokumentaciju i imala mogućnost da učestvuje u procesu donošenja odluka.
- Ministarstvo zaštite okoliša i energetike Republike Hrvatske je **2017.godine**, dostavilo je Ministarstvu na mišljenje Nacrt Strategije prometnog razvoja Republike Hrvatske 2017-2030. godine i Stratešku studiju o utjecaju Strategije prometnog razvoja Republike Hrvatske 2017-2030. godine na okoliš i Netehnički sažetak studije. U procesu prekograničnih konsultacija, Ministarstvo obavijestilo je javnost i zainteresovanu javnost i sprovedlo postupak internih konsultacija za dostavljenu dokumentaciju.
- Crna Gora je **2018. godine** zatražila informacije od Republike Albanije vezano za izgradnju malih HE na rijeci Cijevni u Republici Albaniji. Budući da tražena dokumentacija nije dostavljena, Crna Gora se obratila Sekretarijatu Espoo konvencije, odnosno otvorila slučaj pred Implementacionim komitetom Espoo konvencije 2019. Naknadno dobijena dokumentacija o procjeni uticaja na životnu sredinu, objavljena je na web stranici Ministarstva CG, u cilju obavještanja javnosti i zainteresovane javnosti, odnosno učešća javnosti u prekograničnim konsultacijama. Zainteresovane NVO za ovo pitanje su dali svoje primjedbe i sugestije. Procedura pred Implementacionim komitetom Espoo konvencije još uvijek traje.
- **2019.godine** sprovedene su Prekogranične konsultacije sa Republikom Srpskom za Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu za Plan upravljanja otpadom Republike Srpske.
- Ministarstvo Crne Gore, sprovedo je **2019.godine** proceduru prekograničnih konsultacija, odnosno obavještanja susjednih država o mogućnosti učešća u proceduri razmjene informacija o mogućim prekograničnim uticajima za Nacrte planova upravljanja vodama na vodnom području Dunavskog i Jadranskog sliva i Nacrt izvještaja strateške procjene uticaja na životnu sredinu. Za naveden Nacrte izvještaja obaviještene su relevantne adrese u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Albaniji i Kosovu.
- Tokom **2020.godine** sprovedena je razmjena informacija u prekograničnom kontekstu i za Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu za Predlog Detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici. Procedura razmjene informacija za navedeni dokument sprovedena je s Bosnom i Hercegovinom, gde je javnost BiH bila uključena u proces donošenja odluka u Crnoj Gori. U prekograničnim konsultacijama, dobijena su mišljenja, primjedbe i sugestije od relevantnih institucija BiH, odnosno predstavnika NVO, na osnovu kojih je urađen dopunjeni Izvještaj o strateškoj procjeni, koji je dostavljen Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske odnosno BiH.

(e) u vezi sa stavom 8, mjere preduzete kako bi se osiguralo da lica koja ostvaruju svoja prava po osnovu Konvencije neće biti kažnjena, proganjana ili šikanirana.

Odgovor:

Upućujemo na član 23 i 51 Ustava Crne Gore.

IV. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 3

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 3 koji se navode u daljem tekstu.

Odgovor:

- Opšti nivo društvene svijesti o potrebi zaštite životne sredine, kao i nivo ekološke kulture potrebno je dalje unaprjeđivati u Crnoj Gori, jer se kompleksnost problematike zaštite životne sredine mora rješavati sistemski i potrebu očuvanja i zaštite životne sredine neophodno je razvijati i ugrađivati u svijest čovjeka od ranog školskog uzrasta.

U prethodnom periodu, u okviru školskih programa sve više se poklanja pažnja ekološkom vaspitanju i obrazovanju učenika.

Takođe, posebno mjesto i misiju u ekološkom osvješćivanju imaju mediji. Uloga medija je više nego važna u sprovođenju politike životne sredine, jer oni utiču kako na razvijanje ekološke svijesti i kulture pojedinca, tako i na podizanje nivoa ekološke svijesti i kulture cjelokupnog društva u Crnoj Gori. Potrebno je preduzeti dodatne mjere kako bi se doprinijelo da angažovanje medija u razvoju ekološke svijesti i kulture našeg društva bude sistematizovano, osmišljeno i svrsishodno.

Dakle, možemo reći da je u Crnoj Gori poslednjih godina izražen trend jačanja ekološke svijesti građana i sve više se pitanja zaštite životne sredine postavljaju u centar donošenja odluka u svim politikama.

V. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI OPŠTIH ODREDBI ČLANA 3

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni opštih odredbi člana 3.

Odgovor:

Najznačajnije aktivnosti koje su urađene na pripremi i jačanju kapaciteta Crne Gore za sprovođenje Arhuske konvencije, u proteklom periodu su: regionalno povezivanje i razmjena iskustava, održavanje treninga za službenike javne uprave, predstavnike civilnog sektora i medija i sl.

Kao jedna od značajnijih aktivnosti za sprovođenje Arhuske konvencije, je **osnivanje Arhus centara**. Projekat su pokrenuli Ministarstvo i Agencija za zaštitu prirode i životne sredine u saradnji sa OEBS Misijom u Crnoj Gori.

U Crnoj Gori su, uz podršku OEBS-a, otvorena tri Arhus centra:

- 15. aprila 2011.godine - Arhus centar Podgorica (organizaciona jedinica AZŽSP)
- 11. novembra 2011. godine - Arhus centar Nikšić (dio NVO „Ozon“)
- 21. septembra 2012. godine - Arhus centar Berane (organizaciona jedinica AZŽSP)

U maju 2014.godine ekološko društvo "Breznica" otvorilo je regionalni Arhus centar u Pljevljima, koji koriste građani Pljevalja, Mojkovca, Bijelog Polja, Prijepolja, Priboja, Čajniča i Goražda.

Osnivanje Arhus centara predstavlja jedan od preduslova za pravno i institucionalno sprovođenje Arhuske konvencije, odnosno izgradnju kapaciteta na administrativnom i

institucionalnom nivou. Takođe, predstavlja i izgradnju sistema koji će biti na raspolaganju građanima, NVO sektoru, privrednim subjektima i svim drugim zainteresovanim subjektima.

Aktivnosti Arhus centara:

- promovisanje odgovarajućeg zakonodavstva i praksi u vidu pristupa informacijama, učestvovanje javnosti i pristup pravdi u oblasti životne sredine
- poboljšanje informisanosti i znanja zainteresovane javnosti o zaštiti životne sredine
- omogućavanje pristupa informacijama iz oblasti životne sredine
- podsticanje učešća javnosti, kroz aktivno učešće građana, udruženja građana i zainteresovane javnosti u planiranju i donošenju odluka iz oblasti zaštite životne sredine
- organizovanje javnih rasprava, okruglih stolova i tribina o temama iz oblasti zaštite životne sredine
- organizovanje treninga i seminara za predstavnike javne uprave, civilnog sektora, medija, ekoloških i drugih udruženja o implementaciji Arhuske konvencije
- organizovanje medijskih kampanja u cilju poboljšanja informisanosti javnosti o zaštiti životne sredine i rješavanja problema zaštite životne sredine;
- pružanje besplatnih pravnih konsultacija za građane i NVO iz oblasti životne sredine,
- uspostavljanje saradnje i umrežavanje lokalnih samouprava - službi zaštite životne sredine, kao i pojedinaca koji se bave zaštitom životne sredine
- učešće javnosti tokom pripreme zakonski obavezujućih normativnih instrumenata.

Tokom ovog izvjestajnog perioda **Arhus centri** su učestvovali u brojnim aktivnostima, kao što su:

- 16.01.2017.god., izrada brošure o praktičnoj primjeni Arhuske konvencije u saradnji sa Ministarstvom, OEBS-Misijom u CG u susret VI sjednici Sastanka strana potpisnica Arhuske konvencije;
- 02.02.2017.god. - Povodom obilježavanja 02. februara - Međunarodnog dana vlažnih staništa, učešće na okruglom stolu "Zaštita i unaprjeđenje specijalnog rezervata Tivatska Solila";
- 05.06.2017-Organizacija aktivnosti povodom Svjetskog dana zaštite životne sredine;
- Povodom početka realizacije Projekta "Arhus karavan", Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i Ekološki pokret "OZON" iz Nikšića, su 17.oktobra 2017. organizovali edukativnu posjetu preduzećima Regionalna sanitarna deponija "Možura" i "Hemosan" u Baru;
- 10.11.2017.godine-U organizaciji Arhus centra Berane, a u saradnji sa Opštinom Berane, održan je jednodnevni seminar za predstavnike mjesnih zajednica o praktičnoj primjeni Arhuske konvencije;
- 22.04.2018– Povodom Međunarodnog dana planete Zemlje, učešće u akciji čišćenja Velike plaže u Ulcinju. Događaj je organizovan od strane Međunarodne hotelske grupacije Karisma Hotels and Resorts, NVO Zeleni korak i NVO Ecovita iz Ulcinja;

- 24.04.2018.god. – Organizacija ekološke akcije čišćenja na Ćemovskom polju u saradnji sa "Čistoća" d.o.o. Podgorica, povodom 22.aprila Međunarodnog dana planete Zemlje;
  - 03.05.2018.god.- Učešće na okruglom stolu pod nazivom: "Biodiverzitet Skadarskog jezera i rijeke Bojane";
  - 05.06.2018-Obilježavanje ekološkog datuma- 5.jun - "Svjetski dan zaštite životne sredine", Arhus centar Berane podržao otvaranje Zelenog preduzetničkog kutka, za mlade u Beranama.
  - 14.09.2018.god. - Učešće na ekološkoj akciji Let's do it, Montenegro!;
  - 14.03.2019-Organizovan događaj posvećen početku sezonskog mjerenja polena u Crnoj Gori;
  - 05.04.2019-Učešće u radu okruglog stola na temu: „Planiranje zelenih površina", u organizaciji NVO „KOD" i „Zelena platforma" iz Podgorice;
  - 12.11.2019–Učešće na Nacionalnoj konferenciji „Mogućnosti za primjenu savremenih tehnologija za uspostavljanje pametnog sistema upravljanja otpadom u Crnoj Gori“;
  - 09.12.2019–Učešće na okruglom stolu „Mogućnosti za rješavanja pitanja plastične ambalaže u vrijednosnom lancu hrane i pića". MORT/ NVO „Green life" iz Podgorice;
  - 18-20.09.2018.god - Arhus centar, na poziv OEBS-misije u Crne Gore bio je učesnik godišnjeg sastanka Arhus centara jugoistočne Evrope održanog u period 18.09-20.09.2018. u Kirgistanu- Issyk-Kul.
  - 12.-16.11.2018-Učešće na Regionalnoj radionici u Sarajevu o kvalitetu vazduha i zdravlju–jačanje kapaciteta za ispitivanje rizika po zdravlje od zagađenja vazduha i razmjena najbolje prakse u primjeni preporuka UNECE-a za postizanje globalnih ciljeva održivog razvoja;
  - 12.03.2019-predstavnicima Arhus centra Berane su učestvovali na okruglom stolu Moj grad i Pregovaračko poglavlje 27" u organizaciji Opštine Berane i NVO "Sjeverna zemlja";
  - 12.04.2019.god – Potpisan Memorandum o saradnji - NVO „Sjeverna zemlja"- Berane - Agencija za zaštitu prirode i životne sredine-Arhus centar Berane – Opština Berane i NVO „Centar ekoloških inicijativa", u cilju unaprijeđenja stanja životne sredine, kroz realizaciju zajedničkih aktivnosti i jačanja ekološke svijesti lokalne zajednice;
  - Kroz Projekat "Institucionalno jačanje za implementaciju Montrealskog protokola, kao dio informisanja javnosti", održane su edukativne radionice o značaju zaštite ozonskog omotača i klimatskih promjena,
  - 15-16.05.2019–učešće na seminaru Pravo EU u vezi sa zaštitom životne sredine, sa akcentom na Arhuskoj konvenciji.
- Značajno je ukazati da su Arhus centri u Crnoj Gori dana 23.05.2019. potpisali **Memorandum o formiranju Mreže Arhus centara Crne Gore**. Svrha ovog Memoranduma je da omogući i definiše saradnju Arhus centara: Podgorice, Berana, Nikšića i Pljevalja, u cilju stvaranja održive mreže Arhus centara Crne Gore, koja će pružiti podršku građanima i građankama da budu informisani, učestvuju u donošenju odluka važnih za životnu sredinu, te im omogućiti da ostvare pravo na pravnu zaštitu kada je životna sredina u pitanju.

U Crnoj Gori je u periodu 2014-2018.godine realizovan projekat MNE9004 „**Mapiranje radona u Crnoj Gori i unapređenje nacionalnog sistema zaštite od radona**“, koji su finansirali Vlada Crne Gore i Međunarodna agencija za atomsku energiju. Glavni ciljevi ovog projekta su završetak mapiranja radona u Crnoj Gori, objektivnija procjena srednje efektivne doze za stanovništvo zbog udisanja radona, edukacija stanovništva o uticaju radona na zdravlje, jačanje kadrovskih i institucionalnih kapaciteta za mjerenje i mitigaciju radona, i inoviranje nacionalne radonske legislative u cilju njenog usaglašavanja sa direktivama EU i standardima IAEA, kao i priprema nacionalne Strategije za zaštitu od radona sa Akcionim planom. OEBS je finansirao štampanje 6000 primjeraka flajera o radonu koje je izradio i dizajnirao Ekspertski tim. Flajeri su dijeljeni posjetiocima javnih tribina i domaćinstvima kod kojih su postavljani dozimetri radona. Na sajtu Agencije za zaštitu prirode i životne sredine mogu se naći informacije o radonu i radonskom projektu. Otvorena je na tom sajtu i e-mail adresa radonc@gmail.com, na koju zainteresovani građani mogu postavljati pitanja o radonu. U cilju bolje informisanosti građana putem društvenih mreža, otvoren je Facebook nalog pod nazivom „Radon u Crnoj Gori“, koji uređuju članovi Ekspertskog tima.

Projekat „Uspostavljanje Natura 2000 u Crnoj Gori“ Delegacija EU skopila je Ugovor sa konzorcijumom predvođenim mađarskom firmom AAM Consulting za IPA projekat „Uspostavljanje Natura 2000 mreže“, čija realizacija je zvanično počela 26. aprila 2016, a koji je završen u aprilu 2019.godine. Cilj projekta je postavljanje temelja, uključujući obimno terensko mapiranje i prikupljanje podataka za buduću Natura 2000 mrežu u Crnoj Gori, u skladu sa relevantnim EU Direktivama o zaštiti prirode. U svrhu praćenja realizacije projekta, Ministarstvo je u maju 2016.godine formiralo Upravni Odbor, u koji je uključen i predstavnik NVO „Green homme“ i interdisciplinarni Operativni tim koji će vršiti monitoring realizacije projekta. Sajit za projekat je uspostavljen (<https://natura2000.me/>), i na njemu su dostupne osnovne informacije o projektu i sprovedenim aktivnostima.

Ukupno, preko 400 učesnika je prisustvovalo treninzima i informativnim radionicama. Pored toga, organizovano je 57 drugih tehničkih obuka za angažovanje stručnjaka i relevantnih zaposlenih iz organa državne uprave, kao i zaposlenih u nevladinim organizacijama. Takođe, projektni tim je bio uključen u 65 drugih sastanaka i bio učesnik nekoliko relevantnih nacionalnih i međunarodnih konferencija.

U okviru državnog budžeta za 2019. izdvojena su sredstva u visini od 200.000 eura za nastavak aktivnosti terenskog rada koji sprovodi Agencija za zaštitu prirode i životne sredine po unaprijeđenoj metodologiji koju je uspostavio navedeni IPA projekat. Mapiranje za staništa i vrste se nastavilo tokom 2019. i 2020.godine na područjima koja nisu istraživana prethodnim aktivnostima. Kao rezultat ove faze projekta biće publikovan i "Priručnik za identifikaciju tipova staništa Crne Gore od značaja za EU sa obrađenim glavnim indikatorskim vrstama". Uprkos neizvjesnim uslovima rada koji je izazvala pandemija COVID-19, te kasnijem početku rada na istraživanju za svrhu identifikacije potencijalnih područja Nature 2000 tokom 2020. godine, isti je realizovan u potpunosti shodno definisanom planu.

U Crnoj Gori se realizuje projekat „**Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje**“-**IWMCP**, za koji je Vlada Crne Gore 10. oktobra 2014 potpisala Ugovor o kreditu za njegovu realizaciju sa Svjetskom bankom (Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj (IBRD)). Projektom je predviđena remedijacija lokacija na kojima se nalaze deponije opasnog industrijskog otpada, tzv. „crne ekološke tačke“, i to: Jadransko brodogradilište Bijela (grit i kontaminirano zemljište), Termoelektrana Pljevlja (deponija pepela i šljake Maljevac), Rudnik „Šuplja stijena“ (Flotaciono jalovište Gradac) i Kombinat Aluminijskog Podgorica (bazeni crvenog mulja i deponija čvrstog otpada), kao i podrška za izgradnju sistema za upravljanje budućim opasnim otpadom na nacionalnom nivou. Glavni cilj

Projekta je da smanji zagađenje crnogorskih prirodnih resursa, kao i rizik po javno zdravlje nastao eksponiranjem zagađenju iz određenih industrijskih deponija. Projekat se realizuje preko Ministarstva i Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, kao Implementacione jedinice, u saradnji sa Svjetskom bankom.

Kako bi se kvalitetnije upravljalo projektom, Ministarstvo je formiralo **Upravni odbor** projekta kojeg čine predstavnici: Ministarstva, Ministarstva ekonomskog razvoja (ranije Ministarstvo ekonomije), Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (ranije Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja) i Ministarstva finansija i socijalnog staranja (ranije Ministarstvo finansija), Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, kao i predstavnik nevladinog sektora (NVO „Ekološki pokret Ozon“). Agencija za zaštitu prirode i životne sredine formirala je 2018.godine **Komisiju** za prigovore dospjele po osnovu aktivnosti koje se sprovode u okviru implementacije Projekta IWMCP, a koja je nadležna da pruža odgovore na upite i komentare lica koja su direktno pogođena aktivnostima koje se sprovode na projektu, kao i zainteresovanih lica koja žive na teritorijama opština u kojima se sprovode aktivnosti. Takođe, je Elektroprivreda Crne Gore u julu 2018.godine formirala Komisiju za žalbe mještana u vezi sa postupkom rješavanja imovinsko-pravnih odnosa za potrebe realizacije Projekta vezano za rekultivaciju deponije pepela i šljake TE „Pljevlja –Maljevac“ i do sada je rješavano po 5 žalbi mještana. U cilju upoznavanja javnosti sa aktivnostima na realizaciji projekta formiran je i **web portal**: www.rio.org.me.

Tokom realizacije projekta organizovane su **javne rasprave** povodom izrade:

- elaborata procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) i elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA) urađenih na osnovu Glavnog projekta remedijacije tla lokacije brodogradilišta Bijela (ukupno 4 javne rasprave);
- elaborata procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) i elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA) urađenih na osnovu Glavnog projekta remedijacije deponije pepela i šljake Maljevac, Pljevlja (1 javna raspava) i povodom Akcionog plana raseljavanja (1 javna rasprava);
- elaborata procjene uticaja na životnu sredinu (EIA) i Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA) urađenih na osnovu Glavnog projekta remedijacije flotacionog jalovišta Pljevlja (2 javne rasprave).

Javnost je o navedenim javnim raspravama bila upoznata putem medija, službi Opština i Mjesnih zajednica u kojima su se te javne rasprave sprovodile, dok su predstavnici nevladinog sektora koji se bave ovim pitanjima direktno kontaktirani i informisani o događajima. Nije bilo značajnijeg interesovanja ni građana ni predstavnika nevladinog sektora za učešće u ovim postupcima.

Projekat **Razvoj niskokarbonskog turizma u Crnoj Gori**”, sproveden u periodu 2013–2020.godine, finansiran je iz GEF *Povjerilačkog fonda*, dok je implementaciona agencija UNDP, a izvršni partneri: Ministarstvo, Nacionalna turistička organizacija i UN Svjetska turistička Organizacija. Cilj projekta bio je smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG emisija) u crnogorskom turizmu promovisanjem usvajanja niskokarbonskih politika i propisa u tom sektoru, implementacijom inovativnih investicionih projekata u oblasti niskokarbonske turističke infrastrukture, uspostavljanjem održivih mehanizama finansiranja i podizanjem svijesti među zainteresovanim stranama–građanima, turistima, privrednicima i javnom sektoru.

Kroz ovaj projekat sufinansirana je nabavka brodova na hibridni i solarni pogon koji se u Bokokotorskom zalivu koriste za javni prevoz putnika. Kroz dijeljenje promotivnog materijala u turističkim organizacijama crnogorskih opština podizana je svijest lokalnog stanovništva i turista o očuvanju životne sredine i smanjenju karbonskog otiska. Turisti i lokalno stanovništvo bili su u prilici da kroz anketu sprovedenu na tablet računarima

izračunaju svoj karbonski otisak i doniraju simbolične iznose kako bi nadoknadili prouzrokovanu štetu. Novac sakupljen ovim donacijama utrošen je za nabavku inventara (solarne klupe i sl.) i izgradnju novih biciklističkih i pješačkih staza. Više informacija se nalazi na **sajtu** <http://www.lowcarbonme.me/me>

U okviru projekta „Razvoj niskokarbonskog turizma u Crnoj Gori“ tokom 2017. godine Ministarstvo je u saradnji sa UNDP sprovedo i Projekat „**Program uspostavljanja Eko fonda u Crnoj Gori**“ čije su se aktivnosti odnosile na uspostavljanje nove institucije u Crnoj Gori-Fonda za zaštitu životne sredine (Eko fond) i stvaranju uslova za operativni početak njegovog rada. Eko fond je osnovan Odlukom Vlade Crne Gore 22.11.2018, sa ciljem osiguravanja sredstava za finansiranje zaštite životne sredine i poštovanja osnovnog prava građana na čistu i zdravu životnu sredinu. Eko fond predstavlja važan mehanizam za prikupljanje finansijskih sredstava koje će se namjenski plasirati u programe i projekte iz oblasti zaštite životne sredine, klimatskih promjena i energetske efikasnosti na državnom i lokalnom nivou.

Kroz Eko fond shodno principu „zagađivač plaća“ prikupljaće se sredstva od zagađivača koji obavljaju aktivnosti koje zagađuju životnu sredine, a takođe će se, u cilju osiguravanja dodatnih izvora finansiranja raditi i na ostvarivanju saradnje sa međunarodnim institucijama i organizacijama. Na ovaj način, sufinansiranjem projekata u oblasti zaštite životne sredine i klimatsko-energetske oblasti, Eko fond će djelovati kao jedan od pokretača privrednog i infrastrukturnog razvoja Crne Gore, a očekuje se da bi trebalo da ima pozitivne efekte na stvaranje novih zelenih poslova i održivo korišćenje prirodnih resursa, a sve u skladu sa najvišim standardima zaštite životne sredine. Eko fond će takođe organizovati programe edukacije o zaštiti životne sredine i klimatskim promjenama namijenjene građanima, privredi, institucijama, medijima, nevladinim organizacijama.

Projekat „**Treći nacionalni izvještaj Crne Gore o klimatskim promjenama**“ (TNC) prema Okvirnoj konvenciji UN o klimatskim promjenama, sprovode Ministarstvo i UNDP, a finansira se od strane Globalnog fonda za životnu sredinu (GEF). Trećim nacionalnim izvještajem je ažuriran inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte za period 2016-2017. Kao jedna od komponenti projekta je podizanje nivoa javne svijesti o klimatskim promjenama, u cilju jačeg integrisanja ovih pitanja u nacionalne i sektorske politike, strategije i programe. U okviru Projekta realizovan je set seminara u osnovnim i srednjim školama, u cilju podizanja javne svijesti o klimatskim promjenama. Više informacija iz oblasti klimatskih promjena može se naći na **web sajtu**: <https://www.klimatskepromeje.me/>

U okviru realizacije budžeta Ministarstva, u 2019. godini realizovani su projekti koji se odnose na **jačanje ekološke svijesti** kroz organizovanje predavanja i posjeta infrastrukturnim objektima za **upravljanje otpadom** u Crnoj Gori u cilju jačanja svijesti o shvatanju otpada kao značajnog resursa, a to su: „Odvojeno sakupljanje otpada je moja odluka“ i „Upravljanje opasnim otpadom“ (budžetom predviđeni iznos: 21.000 eura). Realizacija ovih projekata vršila se u saradnji sa jedinicama lokalne samouprave.

Ministarstvo je u septembru 2020.godine na svojoj web stranici, kao i društvenim mrežama (facebook i twitter) objavilo **Izjavu o primjeni Arhuske konvencije tokom pandemije COVID 19 i faze ekonomskog oporavka**, koju je 2. septembra usvojila Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu, tj. Odbor za praćenje sprovođenja Arhuske konvencije. Izjava je objavljena na našem i engleskom jeziku, a takođe je prosljeđena i Arhus centrima u Crnoj Gori, koji su je objavili na svojim web stranicama, u

cilju upoznavanja šire javnosti. Izjavom se jasno stavlja do znanja da se čak i u krizi kao što je pandemija COVID-19 i kasnijoj fazi ekonomskog oporavka, obavezujuća prava utvrđena Konvencijom ne mogu umanjivati ili ograničavati.

VI. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 3

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma: <http://www.mrt.gov.me/>

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Vlada Crne Gore: <http://www.gov.me/>

E-Uprava Crne Gore <https://www.euprava.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava: <http://www.mpa.gov.me/>

Ministarstvo vanjskih poslova: <http://www.mvp.gov.me/>

Kancelarija za evropske integracije: <https://kei.gov.me/kancelarija>

Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija: <http://www.mju.gov.me/>

Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta: <http://www.mps.gov.me/>

Ministarstvo ekonomskog razvoja: <http://www.mek.gov.me>

Ministarstvo kapitalnih investicija: <http://www.msp.gov.me/>

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede: <http://www.gov.me/>

Ministarstvo zdravlja: <http://www.mzd.gov.me>

Ministarstvo unutrašnjih poslova: <http://www.mup.gov.me>

Ministarstvo finansija i socijalnog staranja: <http://www.mif.gov.me>

Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju <http://www.meteo.co.me/>

Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore: <http://www.nparkovi.me/>

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama

<http://www.azlp.me/index.php/me/>

DOO Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore: <http://www.ceti.co.me/>

OSCE u Crnoj Gori: <http://www.osce.org/montenegro>

Regionalni centar za životnu sredinu u Crnoj Gori: <http://montenegro.rec.org/>

Službeni list Crne Gore: <http://www.slilistcg.me>

Ozon <http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/>

Arhus centri Crne Gore: <https://arhus-centri.org.me/>

Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda: <https://www.ombudsman.co.me/index.php>

Program Ujedinjenih nacija za razvoj:

<https://www.me.undp.org/content/montenegro/sr/home.html>

VII. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRISTUPU INFORMACIJAMA O ŽIVOTNOJ SREDINI IZ ČLANA 4

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere kojima se realizuju odredbe o pristupu informacijama o životnoj sredini iz člana 4.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o pristupu informacijama o životnoj sredini iz člana 4 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore („Sl. list CG“, broj 01/07,38/13)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama (“Sl. list CG”, br.44/12,30/17)

- Zakon o elektronskoj upravi ("Sl.list CG", br .72/19)
- Zakon o državnoj upravi ("Sl.list CG", br .78/18)
- Zakon o upravnom postupku ("Sl.list CG",br. 56/14, 20/15,40/16,37/17)
- Zakon o lokalnoj samoupravi ("Sl list CG", br. 2/18, 34/19, 38/20)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16,73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br. 75/18),
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl. list CG“, br. 17/19),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG”, br. 80/05, „Sl.list CG“ br. 73/10, 59/11,52/16),
- Zakon o zaštiti prirode (“Sl.list CG”, broj 54/16,18/19),
- Zakon o genetički modificiranim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o hemikalijama (“Sl.list CG”, br. 51/17),
- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10, 18/14,42/17)
- Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", br. 35/15, 44/15)
- Zakon o medijima ("Sl. list CG“, br. 82/20)
- Zakon o tajnosti podataka ("Sl. list CG", br. 14/08, 76/09... 48/15,74/20)
- Uredba o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl. list Crne Gore", br. 66/16).

Opišite na koji načine se sprovodi svaki stav člana 4. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na čl. 23 i 51 Ustava Crne Gore.

a) Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 9 date su, između ostalog, sljedeće definicije:

- 1) organ vlasti je državni organ (zakonodavni, izvršni, sudski, upravni), organ lokalne samouprave, organ lokalne uprave, ustanova, privredno društvo i drugo pravno lice čiji je osnivač, suosnivač ili većinski vlasnik država ili lokalna samouprava, pravno lice čiji se rad većim dijelom finansira iz javnih prihoda, kao i fizičko lice, preduzetnik ili pravno lice koje vrši javno ovlašćenje ili upravlja javnim fondom;
- 2) informacija u posjedu organa vlasti je faktičko posjedovanje tražene informacije od strane organa vlasti (sopstvena informacija, informacija dostavljena od drugog organa vlasti ili od trećeg lica), bez obzira na osnov i način sticanja;

Zakonom o životnoj sredini u članu 7 date definicije informacije o životnoj sredini i javnosti po kome je:

- informacija o životnoj sredini u posjedu organa državne uprave, organa uprave ili organa lokalne uprave je informacija koju je organ pripremio ili dobio od drugog organa ili od trećeg lica;
- Informacija o životnoj sredini je svaka informacija u pisanom, vizuelnom, audio, elektronskom ili bilo kom drugom dostupnom obliku koja se odnosi na životnu sredinu.
- Javnost je jedno ili više fizičkih ili pravnih lica, njihova udruženja, asocijacije, organizacije ili grupe;

- zainteresovana javnost je javnost na koju utiče ili se očekuje da će uticati postupak odlučivanja u pitanjima životne sredine, uključujući i nevladine organizacije koje se bave zaštitom životne sredine.

U Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 6 date su definicije: javnosti, zainteresovane javnosti i zainteresovanih organa i organizacija. Ove definicije su date i u Zakonu o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (član 7) i Zakonu o industrijskim emisijama (član 5).

Ustavom Crne Gore članom 8 propisuje se zabrana svake neposredne ili posredne diskriminacije, po bilo kom osnovu.

Takođe, Zakonom o zabrani diskriminacije, kojim se uređuje pitanje zabrane i zaštite od diskriminacije, propisano je da je zabranjen svaki oblik diskriminacije, po bilo kom osnovu (član 1).

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 2 propisano je da se pristup informacijama u posjedu organa vlasti zasniva se na načelima slobodnog pristupa informacijama, transparentnosti rada organa vlasti, prava javnosti da zna, ravnopravnosti i jednakosti i ostvaruje se na nivou standarda koji su sadržani u potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i slobodama i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava. U članu 6 ovog zakona je utvrđeno da su organi vlasti dužni da svakom fizičkom i pravnom licu omoguće pristup informacijama na ravnopravnoj osnovi i pod jednakim uslovima, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo:

(i) da svako lice može da pristupi informacijama, a da ne navodi razlog interesovanja;

Odgovor:

Svako domaće i strano fizičko i pravno lice ima pravo na pristup informacijama, bez obaveze da navodi razloge i objašnjava interes traženja informacija (član 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama).

(ii) da kopije stvarne dokumentacije koja sadrži ili obuhvata tražene informacije budu dostavljene;

Odgovor:

Shodno odredbi člana 21 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da podnosilac zahtjeva ima pravo da izabere način na koji želi da ostvari pristup traženoj informaciji, i to:

- 1) neposrednim uvidom u original ili kopiju informacije u prostorijama organa vlasti;
- 2) prepisivanjem ili skeniranjem informacije od strane podnosioca zahtjeva u prostorijama organa vlasti;
- 3) dostavljanjem kopije informacije podnosiocu zahtjeva od strane organa vlasti, neposredno, putem pošte ili elektronskim putem.

(iii) da se informacije dostavljaju u formi koja je tražena;

Odgovor:

Shodno odredbi člana 21 st. 2 i 3 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da je organ vlasti dužan da omogući pristup informaciji na način za koji se podnosilac zahtjeva opredijelio, osim ako zahtijevani način pristupa tehnički nije moguć.

Radi omogućavanja pristupa informacijama na način koji podnosilac zahtjeva želi, organ vlasti dužan je da, kada je to moguće i primjereno, izvrši konvertovanje postojećeg formata informacije u elektronsku, odnosno analognu formu (skeniranje, kopiranje).

Zakonom o životnoj sredini, u članu 69 stav 5 utvrđeno je da se informacija o životnoj sredini, po mogućnosti daje u obliku u kojem to zahtijeva podnosilac zahtjeva.

(b) mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da se rokovi iz stava 2 poštuju;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama propisano je da je organ vlasti dužan da o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu zahtjeva u roku od 15 dana od dana podnošenja urednog zahtjeva. Ovaj rok će se produžiti za 8 dana ako se traži pristup izuzetno obimnoj informaciji, zatim ako informacija koja sadrži podatak koji je označen stepenom tajnosti; i ako pronalaženje tražene informacije zahtijeva pretraživanje većeg broja informacija, zbog čega se značajno otežava redovni rad organa vlasti. U ovim slučajevima organ vlasti dužan je da, u roku od tri dana od dana podnošenja zahtjeva, u pisanoj formi, obavijesti podnosioca zahtjeva o produženju roka za rješavanje po zahtjevu. Ako se pristup informaciji traži radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je da rješenje o zahtjevu donese i dostavi ga podnosiocu zahtjeva u roku od 48 časova od časa podnošenja zahtjeva.

Novim **Zakonom o životnoj sredini**, odredbama člana 69 takođe je utvrđeno da se pristup informacijama o životnoj sredini obezbjeđuje na osnovu zahtjeva koji se podnosi organu državne uprave, organu uprave i organu lokalne uprave i koji ne mora da sadrži razloge za traženje informacija. Dalje je ovim članom utvrđeno da se o zahtjevu odlučuje u roku od 15 dana od dana njegovog podnošenja u skladu sa zakonom kojim je uređen slobodan pristup informacijama, te da se rok može produžiti za 8 dana, ako se traži pristup izuzetno obimnoj i složenoj informaciji o životnoj sredini. U ovom slučaju podnosilac zahtjeva se obavještava, u pisanoj formi, o produženju roka za rješavanje po zahtjevu i o razlozima produženja u roku od pet dana od dana podnošenja zahtjeva.

(c) u vezi sa stavom 3 i 4, mjere koje su preduzete kako bi se:

(i) predvidjela izuzeća u odnosu na zahtjeve;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama je utvrđeno kada se ograničava pristup informacijama, i to u cilju zaštite sljedećih interesa:

- zaštite privatnosti od objelodanjivanja podataka predviđenih zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti;
- bezbjednosti, odbrane, spoljne, monetarne i ekonomske politike Crne Gore, u skladu sa propisima kojima se uređuje tajnost podataka, označeni stepenom tajnosti;
- prevencije istrage i gonjenja izvršilaca krivičnih djela;

- vršenja službene dužnosti;
- zaštite trgovinskih i drugih ekonomskih interesa od objavljivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije i poslovnu tajnu u vezi sa pravom intelektualne svojine.

Takođe je ovim zakonom definisano da će se zahtjev za pristup informaciji odbaciti ako je nepotpun ili nerazumljiv. Ovo se dešava u slučajevima kada je organ vlasti tražio od podnosioca zahtjeva dodatne informacije, a isti ih nije dostavio u ostavljenom roku, ili je dostavio nepotpune informacije. Ukoliko organ vlasti nije u posjedu tražene informacije dužan je da, bez odlaganja, ako zna koji je organ nadležan za postupanje po zahtjevu za pristup informaciji, uputi zahtjev nadležnom organu vlasti, i da o tome obavijesti podnosioca zahtjeva.

Zakonom o životnoj sredini u članu 70 utvrđeno je da će se zahtjev odbiti:

- u slučajevima utvrđenim zakonom kojim je uređen slobodan pristup informacijama;
- ako se zahtjev odnosi na informacije, dokumente ili druge podatke koji su u fazi izrade, uz navođenje organa koji priprema informaciju, dokument ili druge podatke, kao i vrijeme potrebno za njihov završetak.

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 31 utvrđeno je da je nadležni organ na zahtjev (u pisanoj ili elektronskoj formi), zainteresovanim organima i organizacijama i zainteresovanoj javnosti, dužan da omogući uvid u dokumentaciju o sprovedenom postupku procjene uticaja, osim dokumenata koji su označeni odgovarajućim stepenom tajnosti u skladu sa zakonom. Dokumentacija koja se odnosi na emisije štetnih materija, rizike od udesa, rezultate monitoringa i inspekcijski nadzor ne može biti označena stepenom tajnosti.

Odredbe o povjerljivosti (tajnosti) podataka sadrže i sljedeći zakoni iz oblasti životne sredine: u članu 102 Zakona o zaštiti prirode, članu 23 Zakona o genetički modificovanim organizmima, u članu 10 Zakona o industrijskim emisijama.

Zakon o tajnosti podataka reguliše postupak za pristup tajnim podacima koji se odnose na odbranu, javnu bezbjednost i inostrane poslove, a čijim bi otkrivanjem mogle da nastupe štetne posljedice za bezbjednost Crne Gore ili za njene političke ili ekonomske interese.

(ii) osiguralo da je primijenjen test javnog interesa naveden na kraju stava 4;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama propisano je da će se pristup informaciji ograničiti ukoliko bi objelodanjivanje informacije značajno ugrozilo prethodno navedene interese, odnosno ukoliko postoji mogućnost da bi objelodanjivanje informacije izazvalo štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da zna tu informaciju, osim ako postoji preovlađujući javni interes.

Preovlađujući javni interes za objelodanjivanje informacije ili njenog dijela postoji kada tražena informacija sadrži podatke koji osnovano ukazuju na ugrožavanje životne sredine(član 17 tačka 7).

(d) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da će organ javne vlasti koji ne posjeduje tražene informacije o životnoj sredini preduzeti neophodne radnje;

Odgovor:

Odredbama člana 20 stav 4 Zakona o slobodnom pristupu informacijama propisano je da ukoliko organ vlasti nije u posjedu tražene informacije dužan je da, bez odlaganja, ako zna koji je organ nadležan za postupanje po zahtjevu za pristup informaciji, uputi zahtjev nadležnom organu vlasti i da o tome obavijesti podnosioca zahtjevu.

(e) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da će biti sproveden zahtjev da se informacije izdvoje i stave na raspolaganje;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 24 propisano je da ako je dijelu informacije pristup ograničen, organ vlasti će omogućiti pristup informaciji nakon brisanja dijela informacije kojem je pristup ograničen. Na dijelu informacije na kojem je pristup ograničen stavlja se napomena "izvršeno brisanje" i daje obavještenje o obimu izvršenog brisanja. Brisanjem informacije ne smije se uništiti ili oštetiti tekst informacije. Brisanje dijela informacije vrši se na način kojim se ne može uništiti ili oštetiti, odnosno sadržina informacije.

(f) u vezi sa stavom 7, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da odluke o odbijanju budu donesene u skladu sa predviđenim rokovima i ostalim zahtjevima koji se odnose na odbijanje;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 30 utvrđeno je, da o zahtjevu za pristup informaciji ili ponovnu upotrebu informacija, organ vlasti odlučuje rješenjem, kojim dozvoljava pristup traženoj informaciji ili njenom dijelu ili zahtjev odbija. Rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji, odnosno ponovnu upotrebu informacija, sadrži detaljno obrazloženje razloga zbog kojih se ne dozvoljava pristup traženoj informaciji, odnosno ponovna upotreba informacija.

Organ vlasti dužan je da o zahtjevu za pristup informaciji odnosno ponovnu upotrebu informacija, donese rješenje i dostavi ga podnosiocu zahtjeva, u roku od 15 dana od dana podnošenja urednog zahtjeva (član 31 stav 1). Izuzetno, u slučaju kada je to potrebno radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je rješenje donijeti i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od 48 časova od podnošenja zahtjeva.

Protiv akta organa vlasti o zahtjevu za pristup informaciji podnosilac zahtjeva i drugo zainteresovano lice može izjaviti žalbu nezavisnom nadzornom organu nadležnom za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama, Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama, preko organa vlasti koji je o zahtjevu rješavao u prvom stepenu (član 34).

Izuzetno, protiv rješenja kojim je odbijen zahtjev za pristup informaciji koja sadrži podatke koji su označeni stepenom tajnosti ne može se izjaviti žalba, već se može tužbom pokrenuti upravni spor.

(g) u vezi sa stavom 8, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da su ispunjeni zahtjevi o naplaćivanju naknade.

Odgovor:

Shodno **Zakonu o slobodnom pristupu informacijama** na zahtjev za pristup informaciji ne plaća se taksa.

Podnosilac zahtjeva snosi samo stvarne troškove organa vlasti koji se odnose na kopiranje, skeniranje i dostavljanje tražene informacije, što je uređeno Uredbom o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl.list CG" br. 66/16).

Ako je podnosilac zahtjeva lice sa invaliditetom i lice u stanju socijalne potrebe, troškove postupka za pristup informaciji snosi organ vlasti.

VIII. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 4

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 4.

Odgovor:

Shodno zahtjevima koji su podneseni relevantnim institucijama u oblasti životne sredine za dostupnost informacija u oblasti životne sredine, ukazujemo da postoji veliko interesovanje po ovom pitanju, što iziskuje povećanje broja izvršilaca na vođenju postupka po podnesenim zahtjevima. Ovo iz razloga što pored navedenog jedan od problema koji se pojavljuje u sprovođenju ovog člana je i pretraživanje velikog broja dokumenata čime se ometa redovno poslovanje organa vlasti.

IX. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 4

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu informacijama iz člana 4, npr. da li su na raspolaganju statistički podaci o broju primljenih zahtjeva, broju odbijenih zahtjeva i razlozima odbijanja?

Odgovor:

Ministarstvo i Agencija za zaštitu prirode i životne sredine redovno ažuriraju i vode statističke podatke o zahtjevima, broju odbijenih zahtjeva i razlozima odbijanja.

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama u **Ministarstvu je u periodu 01.07.2017. – 31.12.2018. godine** primljeno ukupno 217 zahtjeva za pristup informacijama, od čega je riješeno 213 zahtjeva, pa je shodno navedenom stepen riješenosti predmeta 98,2%. U izvještajnom periodu, struktura rješavanja zahtjeva za slobodan pristup informacijama je sljedeća: 110 rješenja kojima se dozvoljava pristup informaciji; 53 rješenja kojima je zahtjev odbijen; 26 predmeta je proslijeđeno drugom organu, shodno članu 55 stav 4 Zakona o opštem upravnom postupku; 18 obavještenja da je informacija javno objavljena, odnosno dostupna na internet stranici; 4 zahtjeva gdje su stranke odustale od zahtjeva.

Od ovog broja **Direktoratu za životnu sredinu** je dostavljeno 25 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Rješavajući po predmetnim zahtjevima, ovaj Direktorat je donio 9 rješenja kojim je zahtjev odbijen zbog neposjedovanja tražene informacije, a 14 zahtjeva je proslijeđeno nadležnom organu na odlučivanje, u 1 predmetu je podnosilac zahtjeva obaviješten da je zahtjevana informacija ranije objavljena (dostavljen link na kojem se informacija nalazi), dok je u 1 predmetu podnosilac zahtjeva obaviješten da zahtijevani način pristupa informacijama tehnički nije moguć, s obzirom da Ministarstvo nije u posjedu navedenih informacija u zahtijevanom formatu.

U izvještajnom periodu za **2019.godinu**, Ministarstvu je dostavljeno ukupno 277 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Rješavajući po predmetnim zahtjevima, ovo Ministarstvo je donijelo 75 rješenja kojim se dozvoljava pristup informacijama, 3 rješenja kojim se djelimično dozvoljava pristup informacijama, 93 rješenja kojim se zahtjev odbija, 62 zahtjeva prosljeđena su nadležnom organu na odlučivanje, u 15 zahtjeva je postupljeno obavještenjem, a u toku je rješavanje 29 zahtjeva. Od ukupnog broja u roku je riješeno 248 zahtjeva.

Od ovog broja, **Direktoratu za životnu sredinu u toku 2019**, dostavljeno je 12 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Rješavajući po predmetnim zahtjevima, ovo Ministarstvo je donijelo 1 rješenje kojim se dozvoljava pristup informacijama, 1 rješenje kojim se u jednom dijelu dozvoljava pristup informacijama, a u jednom dijelu odbija zbog neposjedovanja tražene informacije, 4 rješenja kojim je zahtjev odbijen zbog neposjedovanja tražene informacije, 1 rješenje kojim se zahtjev odbija jer je tražena informacija označena stepenom tajnosti, dok je 5 zahtjeva prosljeđeno nadležnom organu na odlučivanje.

U izvještajnom periodu **januar-oktobar 2020. godine**, **Direktoratu za životnu sredinu** je dostavljeno 7 zahtjeva za slobodan pristup informacijama od strane nevladinih organizacija. Rješavajući po predmetnim zahtjevima, ovo Ministarstvo je donijelo 1 rješenje kojim se dozvoljava pristup, 1 rješenje kojim se u jednom dijelu dozvoljava pristup informacijama, a u jednom dijelu odbija zbog neposjedovanja tražene informacije, 1 rješenje kojim je zahtjev odbijen zbog neposjedovanja tražene informacije, dok su 4 zahtjeva prosljeđena nadležnom organu na odlučivanje.

Svi zahtjevi i rješenja se mogu naći na sajtu Ministarstva <http://www.mrt.gov.me/rubrike/spi>.

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je u periodu 01.07.2017-31.12.2018.godine primila 117 zahtjeva za slobodan pristup informacijama, od čega je usvojeno 76 zahtjeva, odbijen 41. U roku je riješeno 116 zahtjeva dok je jedan zahtjev riješen po isteku roka.

U 2019. Agencija je primila 70 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Broj usvojenih zahtjeva je 43, broj odbijenih 27. U roku je riješeno 70 predmeta. Podnijeta je jedna žalba. Nakon izjašnjenja dostavljenog Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, obustavljen je postupak. Neriješenih predmeta iz 2019. nije bilo.

U periodu od 01.01.2020. do 16.09.2020. primljeno je 60 zahtjeva za slobodan pristup informacijama. Broj usvojenih zahtjeva je 42, a broj odbijenih 18. Podnešene su 2 žalbe i postupak je u toku.

Putem e-mail adrese epamontenegro@gmail.com i arhuspodgorica@epa.org.me aktivno se odgovara na zahtjeve za informacijama o životnoj sredini, a putem web portala www.epa.org.me obavještava se javnost o svim pitanjima koja se odnose na ovu oblast. Osim web portala značajno je istaći i elektronsku grupu „zastiti.me“, kao i društvene mreže putem kojih se javnost u najkraćem roku upoznaje sa informacijama i uključuje u rješavanje ekoloških problema.

X. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 4

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Upućujemo na internet adrese navedene za član 3.

XI. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRIKUPLJANJU I DISTRIBUIRANJU INFORMACIJA O ŽIVOTNOJ SREDINI IZ ČLANA 5

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za sprovođenje odredbi o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz stava 5.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz člana 5 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07, 38/13)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama ("Sl. list CG", br.44/12,30/17)
- Zakon o državnoj upravi ("Sl.list CG", br.78/18)
- Zakon o elektronskoj upravi ("Sl.list CG", br.72/19)
- Zakon o lokalnoj samoupravi („SL.list CG“ 2/18, 34/19, 38/20)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16, 73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br. 75/18),
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl. list CG“, br. 17/19),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, br. 80/05, „Sl.list CG“ br. 73/10, 59/11,52/16),
- Zakon o zaštiti prirode ("Sl.list CG", br 54/16,18/19),
- Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. list CG", br.64/11, 39/16)
- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl.list CG", br. 25/10, 43/15)
- Zakon o hemikalijama ("Sl.list CG", br. 51/17),
- Zakonom o šumama ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10, 47/15)
- Zakonom o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07, "Sl. list Crne Gore", br. 32/11...84/18)
- Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti("Sl. list Crne Gore", br. 56/09, 58/09, 32/11)
- Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja ("Sl.list CG", br. 35/13),
- Zakon o zaštiti i spašavanju ("Sl. list Crne Gore", br. 13/07, 05/08, 86/09,32/11,54/16)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 28/11, 1/14)
- Zakon o infrastrukturi prostornih podataka („Sl.list CG“, br. 37/17)
- Zakon o stranim i invazivnim stranim vrstama biljaka, životinja i gljiva („Sl.list CG“, br.18/19)
- Zakon o biocidnim proizvodima („Sl.list CG“, br.54/16)
- Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena ("Sl.list CG", broj 73/19),
- Zakon o zaštiti morske sredine ("Sl.list CG", broj 73/19),
- Pravilnik o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine ("Sl. list CG", br. 45/17)
- Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama ("Sl. list Crne Gore", br. 05/11)

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 5. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Odgovor kao u članu 4.

Takođe, opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere preduzete da se osigura:

(i) da organi javne vlasti posjeduju i ažuriraju informacije o životnoj sredini;

Odgovor:

Shodno **Zakonu o slobodnom pristupu informacijama** organ vlasti dužan je da sačini, objavi na svojoj internet stranici i redovno ažurira vodič za pristup informacijama u svom posjedu. Organ vlasti dužan je da vodič za pristup informacijama ažurira najmanje jednom godišnje, odnosno u roku od 30 dana od dana promjene vrsta informacija u njegovom posjedu i podataka od značaja za pristup informacijama.

Zakonom o životnoj sredini, odredbama člana 71 propisano je da su organi državne uprave, organi uprave i organi lokalne uprave, dužni da u okviru svoje nadležnosti, obezbijede da informacije o životnoj sredini koje su sačinili ili koje su sačinjene u njihovo ime, budu ažurne, tačne i uporedive.

Dalje, ovim zakonom je u članu 55 propisano da se praćenjem stanja životne sredine obezbjeđuje kontinuirana kontrola i praćenje stanja životne sredine- monitoring, u skladu sa ovim i posebnim zakonima. Monitoring je sastavni dio jedinstvenog Informativnog sistema životne sredine i sadrži programe monitoringa pojedinih segmenata životne sredine i područja donijetih na osnovu posebnih zakona.

Na osnovu programa monitoringa Agencija za zaštitu prirode i životne sredine sačinjava Informativnu o stanju životne sredine koja predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori. Informativnu o stanju životne sredine, sa mjerama za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Akcionim planom za sprovođenje mjera, usvaja Vlada Crne Gore na predlog Ministarstva.

Informativna je bazirana na podacima i analizama koji se dobijaju realizacijom godišnjeg programa monitoringa za sve segmente životne sredine, koje realizuju ovlašćene institucije koje su izabrane u tenderskoj proceduri.

Ovako pripremljena informativna omogućava cjelokupnoj zainteresovanoj javnosti Crne Gore jasan i razumljiv uvid u stanje životne sredine u Crnoj Gori po svim segmentima.

Takođe je članom 4 Pravilnika o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača životne sredine propisano da je zagađivač dužan, da podatke za potrebe vođenja katastra zagađivača dostavlja najkasnije do 31.marta tekuće za prethodnu godinu.

(ii) da postoji adekvatan protok informacija prema organima javnih vlasti;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 67, 68, 71 i 72 Zakona o životnoj sredini.

Takođe, donošenjem Zakona o elektronskoj upravi utvrđeno je da organi javne vlasti koriste informaciono-komunikacione tehnologije kad u vršenju svojih nadležnosti ostvaruju komunikaciju sa građanima, privrednim društvima, drugim pravnim licima. Ovim zakonom propisan je i način elektronske razmjene podataka, kao i elektronska komunikacija organa i drugih subjekata. Elektronska uprava funkcioniše preko jedinstvenog informacionog sistema organa i informaciono-komunikacione mreže organa i sistema za elektronsku razmjenu podataka, kao i preko informacionih sistema koje

uspostavljaju organi i drugi subjekti. Svako ima pravo da koristi uslugu elektronske uprave, na jednak način i pod jednakim uslovima, u skladu sa ovim zakonom.

(iii) da se, u vanrednim situacijama, odgovarajuće informacije distribuiraju odmah i bez odlaganja;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini u članu 68 stav 3 propisano je da je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine dužna da bez odlaganja obavijesti javnost putem elektronskih medija ili na drugi odgovarajući način u slučajevima neposredne opasnosti za zdravlje ljudi i/ili životnu sredinu, bez obzira da li je opasnost uzrokovana ljudskom djelatnošću ili prirodnim pojavama. Odredbom stava 4 ovog člana utvrđeno je da su Agencija i zagađivači dužni, odmah po saznanju, bez odlaganja, da obavijeste javnost o prekoračenjima propisanih graničnih vrijednosti emisija u životnoj sredini.

Zakonom o zaštiti od jonizujućeg zračenja i radijacionoj sigurnosti u članu 34 propisano je da svako ko dođe do saznanja o postojanju opasnosti o povećanom izlaganju jonizujućem zračenju stanovništva i životne sredine dužan je da o tome, bez odlaganja, obavijesti ministarstvo nadležno za vanredne situacije i civilnu bezbjednost, Agenciju i druge nadležne organe. Dalje je članom 35 definisano da radi ranog otkrivanja radijacionog udesa koji može proizvesti vanredno stanje, a ugrožava ili može ugroziti život i zdravlje ljudi i životnu sredinu, ministarstvo nadležno za vanredne situacije i civilnu bezbjednost uspostavlja sistem rane najave koji obezbjeđuje neprekidno mjerenje jačine ambijentalne ekvivalentne doze gama zračenja u vazduhu. Takođe upućujemo na odredba člana 10, 21, 22 Zakona o zaštiti i spašavanju.

(b) u vezi sa stavom 2, mjere preduzete da se osigura da je način na koji organi javnih vlasti stavljaju podatke o životnoj sredini na raspolaganje javnosti transparentan i da su informacije o životnoj sredini efektivno pristupačne;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 12 takođe je utvrđena obaveza da je organ vlasti dužan da na svojoj internet stranici objavi sljedeće informacije:

- 1) vodič za pristup informacijama;
- 2) javne registre i javne evidencije;
- 3) programe i planove rada;
- 4) izvještaje i druga dokumenta o radu i stanju u oblastima iz svoje nadležnosti;
- 5) nacрте, predloge i konačne tekstove strateških dokumenata i planova i programa za njihovo sprovođenje;
- 6) nacрте i predloge zakona i drugih propisa, kao i mišljenja eksperata na te propise;
- 7) pojedinačne akte i ugovore o raspolaganju finansijskim sredstvima iz javnih prihoda i državnom imovinom;
- 8) spisak državnih službenika i namještenika, sa njihovim službeničkim i namješteničkim zvanjima;
- 9) spisak javnih funkcionera i liste obračuna njihovih zarada i drugih primanja i naknada u vezi sa vršenjem javne funkcije;
- 10) rješenja i druge pojedinačne akte koji su od značaja za prava, obaveze i interese trećih lica;
- 11) informaciju kojoj je po zahtjevu pristup odobren.

Organ vlasti dužan je da navedene informacije objavi u roku od 15 dana od dana njihovog sačinjavanja ili donošenja, odnosno usvajanja.

Zakonom o životnoj sredini u članu 5 kao jedan od osnovnih principa zaštite životne sredine je i Princip pristupa informacijama i učešća javnosti kojim je definisano da svako ima pravo da bude obaviješten o stanju životne sredine i da učestvuje u procesu donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni.

Zakonom o životnoj sredini članom 68 propisano je da se informacije o životnoj sredini objavljuju se u skladu sa ovim zakonom, putem elektronskih baza podataka ili putem medija.

Ovim zakonom je propisano da je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine dužna da na svojoj internet stranici objavljuje:

- tekstove međunarodnih ugovora, konvencija ili sporazuma i pravo Evropske unije;
- propise koji se odnose na životnu sredinu;
- strategije, planove, programe i druge dokumente koji se odnose na životnu sredinu;
- izvještaje o stanju životne sredine;
- podatke dobijene praćenjem stanja životne sredine;
- izvještaje o sprovođenju međunarodnih ugovora iz oblasti životne sredine, uključujući sprovođenje međunarodnih ugovora i strateških dokumenata, planova i programa iz oblasti životne sredine;
- dozvole/saglasnosti koje imaju značajan uticaj na životnu sredinu; i
- druge podatke od značaja za zaštitu životne sredine.

Upućujemo na odredbe sledećih zakona:

Zakon o zaštiti vazduha, član 25 i 43; (informisanje javnosti o kvalitetu vazduha)

Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu, član 10, 28, 31 (informacije o EIA)

Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, član 13, 24 (informacije o SEA)

Zakon o zaštiti prirode, član 102 (dostavljanje javnosti podataka o stanju prirode)

Zakon o genetički modifikovanim organizmima, član 9, 25, 35, 58, 60 (informacije o GMO)

Zakon o hemikalijama, član 62, 64 (informisanje javnosti o rizicima od upotrebe hemikalija)

Zakon o infrastrukturi prostornih podataka, član 2 (uspostavljanje Geoportala)

Zakon o upravljanju otpadom, član 19, 23, 34 i 35 (obavještavanje javnosti o izradi planova upravljanja otpadom i dozvolama za preradu i/ili zbrinjavanje otpada)

Zakon o vodama, član 109 (monitoring)

Zakon o šumama, član 47 (monitoring, obavještavanje javnosti)

Zakon o divljači i lovstvu, član 30 (obavještavanje javnosti)

(c) u vezi sa stavom 3, mjere preduzete da se osigura da informacije o životnoj sredini progresivno postaju raspoložive u elektronskim bazama podataka kojima javnost može lako da pristupi preko javnih telekomunikacionih mreža;

Odgovor:

Ministarstvo redovno ažurira web sajt <http://www.mrt.gov.me> na kome se nalaze svi važeći propisi, planski i strateški dokumenti, izdate građevinske i upotrebne dozvole, rješenja po zahtjevima za slobodan pristup informacijama, izvještaji sa održanih javnih rasprava i druge informacije od značaja za građane.

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine redovno ažurira web sajt <http://www.epa.org.me> na kome se nalaze izvještaji o stanju životne sredine, podaci dobijeni monitoringom, izdate dozvole, saglasnosti i druga upravna akta, obavještenja o procjeni uticaja na životnu sredinu, odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i druge informacije iz okvira svojih nadležnosti.

U Zakonu o životnoj sredini u poglavlju X Informacioni sistem zaštite životne sredine i informisanje javnosti u članu 62 propisano je da se informacioni sistem zaštite životne sredine uspostavlja u cilju efikasnog identifikovanja, klasifikovanja, obrade, praćenja i evidencije prirodnih resursa i upravljanja životnom sredinom. Informacioni sistem sadrži podatke i informacije o stanju životne sredine, opterećenjima i uticajima na životnu sredinu (član 63). Informacioni sistem vodi Agencija i njime se obezbjeđuje pristup drugim informacionim sistemima i harmonizacija svih relevantnih informacija i podataka na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Izvještaji o stanju životne sredine dostupni su na sajtu Agencije za zaštitu prirode i životne sredine: <http://www.epa.org.me/index.php/me/sektor-za-monitoring-analizu-i-izvjetavanje>

Tekstovi propisa u oblasti životne sredine dostupni su na sajtu Agencije: <http://www.epa.org.me/index.php/me/regulativa>.

Na sajtu Agencije mogu se pronaći i ostale informacije koje olakšavaju primjenu nacionalnih propisa kojim se sprovodi Arhuska konvencija (izvještaji o radu ekološke inspekcije, izdate saglasnosti na Elaborate procjene uticaja na životnu sredinu <http://www.epa.org.me/index.php/me/component/content/article/152-dozvole-za-eia-procjena-uticaja-na-zivotnu-sredinu>).

Donošenjem Zakona o elektronskoj upravi pojednostavljena je komunikacija sa državnim organima, i istim je uređen način elektronske komunikacije organa javne vlasti sa građanima, privrednim društvima, drugim pravnim licima i preduzetnicima.

Tako, komunikacija sa državnom upravom može biti ostvarena putem elektronske pošte ili preko Portala e-uprave koji predstavlja centralnu tačku pristupa uslugama državne administracije. Dakle, da bi efikasno i brzo ostvarili svoja prava ovaj koncept garantuje korisnicima usluga državne administracije da jednostavno i brzo, posredstvom portala e-uprave, kontaktiraju željenu instituciju i komuniciraju elektronskim putem.

Takođe, što se tiče elektronske komunikacije između organa državne uprave, koristi se informacioni sistem za upravljanje dokumentima (IS edms) posredstvom kojeg se vrši prijem, razvrstavanje i dostavljanje dokumenata između organa državne uprave. Naime, sistem za upravljanje dokumentima trenutno je razvijen za potrebe ministarstava i Vlade Crne Gore. U cilju stvaranja pretpostavki za korištenje već razvijenih funkcionalnosti ovog sistema i snižavanja troškova rada državne administracije ideja je da posredstvom pomenutog informacionog sistema organi državne uprave razmjenjuju dokumenta. Za sprovođenje ove zakonske cjeline neophodno je sistem implementirati u organima uprave.

Takođe ukazujemo na odredbe sledećih zakona:

Zakon o zaštiti vazduha, član 42, 44, 46 (informacije o kvalitetu vazduha, informacioni sistem kvaliteta vazduha)

Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu, član 28 (objavljivanje informacija EIA elektronskim putem)

Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, član 15 i 18 (dostupnost informacija o buci i učešće javnosti)

Zakon o šumama, član 25 (informacioni sistem za šume i šumarstvo)

Zakon o vodama, član 159 (vodni informacioni sistem)

Zakon o hemikalijama, član 61 (informacioni sistem za hemikalije)

(d) u vezi sa stavom 4, mjere preduzete da bi se nacionalni izvještaji o stanju životne sredine objavili i distribuirali;

Odgovor:

Shodno odredbama člana 55 **Zakona o životnoj sredini** obezbjeđuje se kontinuirana kontrola i praćenje stanja životne sredine (monitoring), u skladu sa ovim i posebnim zakonima iz oblasti životne sredine.

Program monitoringa sadrži programe monitoringa pojedinih segmenata životne sredine. Na osnovu programa monitoringa Agencija za zaštitu prirode i životne sredine sačinjava Informaciju o stanju životne sredine koja predstavlja osnovni dokument kojim se daje ocjena ukupnog stanja životne sredine u Crnoj Gori. Informaciju o stanju životne sredine, sa mjerama za smanjenje negativnog uticaja na životnu sredinu i Akcionim planom za sprovođenje mjera, usvaja Vlada Crne Gore na predlog Ministarstva.

Informacija je bazirana na podacima i analizama koji se dobijaju realizacijom godišnjeg programa monitoringa za sve segmente životne sredine, koje realizuju ovlašćene institucije koje su izabrane u tenderskoj proceduri.

Ovako pripremljena informacija omogućava cjelokupnoj zainteresovanoj javnosti Crne Gore jasan i razumljiv uvid u stanje životne sredine u Crnoj Gori po svim segmentima.

Takođe Izvještaj koji se dostavlja Evropskoj agenciji za životnu sredinu i drugim međunarodnim institucijama u skladu sa međunarodnim obavezama i konvencijama pripremaju se u odgovarajućim zahtijevanim formama.

(e) mjere koje se preduzimaju za distribuciju informacija iz stava 5

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 4, čl. 51-58 , čl. 95-98 Zakona o državnoj upravi.

Zakonom o životnoj sredini propisano je da je Agencija za zaštitu prirode i životne sredine dužna da prikuplja i objavljuje informacije koje se posebno odnose na:

- tekstove međunarodnih ugovora, konvencija ili sporazuma i pravo Evropske unije;
- propise koji se odnose na životnu sredinu;
- strategije, planove, programe i druge dokumente koji se odnose na životnu sredinu;
- izvještaje o stanju životne sredine;
- podatke dobijene praćenjem stanja životne sredine;
- izvještaje o sprovođenju međunarodnih ugovora iz oblasti životne sredine,

uključujući sprovođenje međunarodnih ugovora i strateških dokumenata, planova i programa iz oblasti životne sredine;

- dozvole/saglasnosti koje imaju značajan uticaj na životnu sredinu; i
- druge podatke od značaja za zaštitu životne sredine.

U tom cilju, Agencija redovno ažurira web sajt na kome nalaze izvještaji o stanju životne sredine, podaci dobijeni monitoringom, izdate dozvole, obavještenja o procjeni uticaja na životnu sredinu, odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i druge informacije iz okvira svojih nadležnosti. Takođe, Ministarstvo redovno ažurira web sajt na kome se nalaze svi važeći propisi, planski i strateški dokumenti, i druge informacije.

(f) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete kako bi se operateri čije aktivnosti imaju značajan uticaj na životnu sredinu podstakli da redovno informišu javnost o uticaju njihovih aktivnosti i proizvoda na životnu sredinu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 43 Zakona o životnoj sredini, koje se odnose na EMAS-sistem upravljanja životnom sredinom i odredbe člana 44 koje se odnose na ekološki znak.

Ekološki znak utvrđuje se i za proizvode i usluge koji manje zagađuju životnu sredinu.

(g) mjere za publikovanje i pružanje informacija iz stava 7;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 67 i 68 Zakona o životnoj sredini; odredbe čl.42, 44 i 46 Zakona o zaštiti vazduha; odredbe člana 28 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu; odredbe čl. 15 i 18 Zakona o zaštiti od buke u životnoj sredini.

(h) u vezi sa stavom 8, mjere preduzete za razvijanje mehanizama čiji je cilj da se osigura da javnost ima na raspolaganju dovoljno informacija o proizvodima;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe sledećih propisa:

Zakon o životnoj sredini, član 43 i 44

Zakon o hemikalijama, čl. 62,64, 65

Zakon o biocidnim proizvodima čl. 32,33,34,36

Zakon o upravljanju otpadom, član 11

Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama, član 20, 23,

Uredba o načinu i postupku prijave stavljanja ambalaže i upakovanih proizvoda na tržište, osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadne ambalaže i rada tog sistema, član 3 tačka 29.

U saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (ranije Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja) u martu 2017, pripremljene su **Smjernice za razlikovanje sredstava za zaštitu bilja od biocidnih proizvoda** koje su objavljene na sajtu Ministarstva i Agencije za zaštitu prirode i životne sredine.

U julu 2017, u sklopu IPA projekta "Pripreme mjere za upravljanje hemikalijama za zemlje kandidate i potencijalne kandidate" koji realizuje Evropska agencija za hemikalije (ECHA) odrađen je i prevod ECHA dokumenta, odnosno **brošura o izvozu hemikalija** i ista je objavljena na sajtu Ministarstva

<http://www.mrt.gov.me/rubrike/publikacije/174595/Brosura-o-izvoza-hemikalija-supstanci-smesa-i-proizvoda-na-trziste-EU.html>.

Takođe, brošura o izvozu hemikalija dostavljena je i Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine u cilju dalje distribucije zainteresovanim stranama. Dalje, kroz navedeni projekat tokom 2018. izrađeni su informativni flajeri:

1. Smjernice i instrumenti za dalje korisnike;
2. Informacije o hemikalijama; i
3. Bezbjednosni listovi i scenariji izloženosti.

U cilju dostupnosti javnosti i svim zainteresovanim stranama navedeni flajeri postavljeni su na web stranicama Ministarstva i Agencije.

http://www.mrt.gov.me/organizacija/zivotna_sredina/184212/Informacije-o-hemikalijama.html i <https://epa.org.me/publikacije>.

U sklopu projekta „**Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori**“ tokom 2018 godine izrađena je internet stranica projekta, sa ciljem boljeg informisanja javnosti o aktivnostima na projektu. Takođe, u martu 2019. u sklopu tv emisije “Ekovizija”, javnost je informisana o izvozu PCB otpada.

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je tokom 2017. godine, u cilju podizanja svijesti građana o mogućim štetnim efektima hemikalija po zdravlje ljudi i životnu sredinu pripremila i odštampala **два priručnika**: Priručnik o živi i Priručnik za rukovanje materijalima koji sadrže azbestna vlakna. Navedeni priručnici nalaze se na sajtu <http://www.epa.org.me/index.php/agencija/publikacije>.

U maju 2018. godine s ciljem davanja informacija i stručnih smjernica, osnovana je Služba za pružanje stručne pomoći (helpdesk), zainteresovanim stranama koje stavljaju hemikalije i biocidne proizvode u promet i upotrebu na tržište Crne Gore i tržište Evropske unije. Zainteresovane strane mogu postaviti pitanja na e-mail adresu: helpdesk@epa.org.me.

U cilju unaprijeđenja rada **Nacionalnog helpdeska** tokom 2019. pripremljen je **flajer** Helpdesk u kojem su date kratke informacije čime se nacionalni helpdesk bavi, kao i navedeni zakoni i pravilnici na osnovu kojih se izdaju dozvole za slobodan promet hemikalija i biocidnih proizvoda. Flajer se nalazi na sajtu AZPŽS <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2019/10/HelpDesk.pdf>.

Takođe, pripremljena je **brošura** „Crna Gora i propisi EU u oblasti upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima“: <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2019/11/Crna-Gora-i-propis-EU-a-u-oblasti-upravljanja-hemikalijama-i-biocid.proizvodima.pdf>

U cilju podizanja svijesti o hemikalijama i načinima za minimizaciju njihovih štetnih efekata po zdravlje ljudi i životnu sredinu Agencija za zaštitu prirode i životne sredine se 2019. po prvi put, pridružila akciji koju organizuje Globalna alijansa za eliminaciju boja koje sadrže olovo, povodom **Međunarodne sedmice prevencije trovanja olovom**, koja je održana u periodu 20-26.10.2019. <https://epa.org.me/2019/10/18/20-26-oktobar-medunarodna-sedmica-prevencije-trovanja-olovom/>

Zakonom o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena dat je osnov za uspostavljanje Nacionalnog sistema za monitoring, izvještavanje i verifikaciju emisija gasova s efektom staklene bašte, sistema za trgovanje emisijskim jedinicama i obezbijedena sektorska podjela napora za smanjenje emisija, koje su izvan sistema trgovanja emisijama.

(i) u vezi sa stavom 9, mjere preduzete da se uspostavi nacionalni sistem inventara ili registra zagađivača;

Odgovor:

Novim Zakonom o životnoj sredini u članu 65 definisano je da katastar zagađivača životne sredine sadrži podatke o izvorima, vrsti, količini, načinu i mjestu ispuštanja, prenosa i odlaganja zagađujućih materija i otpada u životnu sredinu. Katastar zagađivača vodi Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i zagađivači su dužni da joj dostavljaju podatke. Novina u odnosu na raniji zakon je da nema više katastara zagađivača na lokalnom nivou, koje su vodile jedinice lokalne samouprave, već su

zagađivači dužni da dostavljaju podatke Agenciji, koja vodi integralni katastar zagađivača.

Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra propisan je bliži sadržaj i način vođenja katastra zagađivača, obveznici, način i rokovi prikupljanja i dostavljanja podataka o emisijama, odnosno ispuštanju i drugi podaci od značaja za vođenje katastra.

Jedna od aktivnosti u okviru druge komponente projekta "Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje" koji Agencija za zaštitu prirode I životne sredine realizuje iz zajma Svjetske banke je podrška razvoju i sprovođenju **Nacionalnog registra otpada**. Registrom otpada, između ostalog, omogućiće se i prikupljanje/ unos podataka koji se tiču i **katastra zagađivača** kroz elektronske forme; formiranje i upravljanje zapisima o otpadu stvorenih prikupljanjem i obradom sledećih izvještaja: godišnjeg izvještaja o otpadu, katastra zagađivača životne sredine, izvještaja o izvozu neopasnog otpada, izvještaja o opremi i otpadu koji sadrži PCB, usklađivanja podataka koji se dostavljaju u različitim izvještajima, dozvolama itd. Time će se stvoriti uslovi za vođenje, obradu i analizu podataka, kao i kreiranje izvještaja kroz interni sistem Agencije, kao i za sistem javno dostupnih podataka i izvještaja.

Što se tiče uspostavljanja **Informacionog sistema životne sredine (EIS)**, isti je razvijen u okviru IPA projekta u periodu od 18.11.2014–17.05.2017. u cilju obezbjeđivanja pouzdanih i blagovremenih informacija o životnoj sredini, ka EIONET-u, drugim međunarodnim organizacijama, donosiocima odluka i javnosti. Sistem je baziran na podacima koji se tiču nacionalnih indikatora životne sredine i proizvodi izvještaje na bazi nacionalnih indikatora. Potrebna je nadogradnja sistema, jer nijesu obuhvaćeni svi nacionalni indikatori, kao ni svi moduli životne sredine. Više informacija na:

<https://eis.epa.gov.me/#/PublicModules?k=6wh8pk>

Tokom 2017. u okviru projekta "Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Evropu (ORF - BD)–Biodiverzitet" i subprojekta: Regionalna mreža za uspostavljanje podataka o biodiverzitetu i izvještavanje (BIMR), finansiranog od strane njemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ) i implementiranog od strane Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, **izrađen je i uspostavljen Informacioni sistem za biodiverzitet**, u tri države: Crnoj Gori, Makedoniji i Bosni i Hercegovini. Platforma se odnosi na tri tematske baze: Nacionalno zaštićena područja, Lista endema Jugoistočne Evrope i Ekološka mreža NATURA 2000 (samo u Makedoniji), i predstavlja osnovu za budući Informacioni sistem zaštite prirode (ISZP) u Crnoj Gori.

Takođe subprojekat: Regionalna mreža za uspostavljanje podataka o biodiverzitetu i izvještavanje (**BIMR 2**) ima za cilj dalju podršku nadogradnji ISNC-u Crne Gore u smislu uvođenja modula o nacionalnim i međunarodnim zaštićenim područjima sa GIS funkcionalnostima (npr. snimanje, čuvanje, uređivanje, provjera i prikazivanje podataka) i prikazivanje u trenutnom ISNC-u (<http://zastitaprirode.me/services>) uzimajući u obzir podatke sa <http://prirodainfo.me/>. Predviđen rok za uspostavljanje modula zaštićenih područja je decembar 2020.

Kontinuirano, započevši u julu 2020. vrši se rad na uspostavljanju baze podataka u svrhu izvještavanja o stanju morske sredine projektom „**Primjena ekosistemskog pristupa u Jadranskom moru kroz planiranje prostora morskog područja**“ (GEF Adriatic) koji sprovodi Ministarstvo u saradnji sa Mediteranskim akcionim planom UN-a za životnu sredinu i njegovim centrima. Projekat će doprinijeti ispunjavanju obaveza definisanih u okviru Barselonske konvencije i u Programu pristupanja Crne Gore EU za Poglavlje 27 vezano za sprovođenja Okvirne direktive o morskoj strategiji (MSFD). U okviru prve komponente projekta-Revizija i ažuriranje postojećeg programa monitoringa morske sredine primjenom ekosistemskog pristupa, početkom 2020. organizovana je obuka za predstavnike Agencije za zaštitu prirode i životne sredine i nacionalnih institucija koje učestvuju u sprovođenju programa monitoringa morske sredine. Pomenuta obuka je realizovana u svrhu predstavljanja informacionog sistema Barselonske konvencije (IMAP Info System) preko kojeg će uskoro biti obavezno vršiti izvještavanje o stanju morske sredine, kroz dostavljanje podataka i informacija.

XII. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 5

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 5.

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini definisano je da Agencija za zaštitu prirode i životne sredine uspostavlja i vodi informacioni sistem na nacionalnom nivou. Informacioni sistem zaštite životne sredine će unaprijediti i olakšati donošenja odluka koje se tiču upravljanja životnom sredinom (poboljšanje kvaliteta strateških i planskih dokumenata, unapređivanje procesa odlučivanja o davanju saglasnosti na izvještaje o strateškoj procjeni uticaja i procjeni uticaja na životnu sredinu, poboljšanje rada inspekcijskih organa itd.) kao i unaprijediti proces izvještavanja o stanju životne sredine ka nacionalnim i međunarodnim institucijama i javnosti.

U Crnoj Gori još uvijek nije uspostavljen informacioni sistem. Početkom 2015.god. otpočeo je **Projekat „Uspostavljanje i razvoj Informacionog Sistema životne sredine”** („Establishment and development of the environmental information system”), koji je finansiran iz sredstava IPA fondova.

Projektom je predviđena ocjena postojećeg stanja, integrisanje postojećih, kao i razvoj novih baza podataka i aplikacija, kojima će biti obuhvaćeni svi segmenti rada Agencije. Krajnji cilj je uspostavljanje uslova za nesmetani tok podataka od provajdera podataka do Agencije, a s druge strane – obezbjeđenje preciznih, pouzdanih i blagovremenih informacija o životnoj sredini kreatorima politika, domaćim i međunarodnim institucijama i javnosti.

Pravilnikom o bližem sadržaju i načinu vođenja katastra zagađivača propisano je da se podaci iz katastra zagađivača, moraju učiniti dostupni javnosti, kao i da se katastar zagađivača vodi u elektronskoj formi na način koji omogućava unos, obradu i prikaz podataka. Razlog zbog kojih se pomenuti podaci ne publikuju, nalazi se u činjenici da u Crnoj Gori, još uvijek ne postoji programska aplikacija koja omogućava unos, obradu i analizu podataka.

XIII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 5

Pružite dodatne informacije o praktičnoj primjeni odredbi o prikupljanju i distribuiranju informacija o životnoj sredini iz člana 5, npr. da li postoje statistički podaci o objavljenim informacijama?

Odgovor:

Ministarstvo redovno ažurira web sajt na kome se nalaze svi važeći propisi, planski i strateški dokumenti, izdate građevinske i upotrebne dozvole (<http://www.mrt.gov.me/rubrike/dozvole>), izvještaji sa održanih javnih rasprava http://www.mrt.gov.me/rubrike/javna_rasprava i druge informacije od značaja za građane. Takođe se na web stranici Ministarstva <http://www.mrt.gov.me/rubrike/zakonska-regulativa> mogu naci propisi iz oblasti životne sredine, kao i ostali propisi iz nadležnosti ovog Ministarstva.

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine redovno ažurira web sajt na kome se nalaze izvještaji o stanju životne sredine, podaci dobijeni monitoringom, izdate dozvole, obavještenja o procjeni uticaja na životnu sredinu, odluke o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i druge informacije iz okvira svojih nadležnosti.

Spisak dozvola (dozvole za uvoz/izvoz supstanci koje oštećuju ozonski omotač i proizvode koje sadrže te supstance ili su pomoću njih proizvedeni, dozvole za EIA-procjena uticaja na životnu sredinu, dozvole za CITES (prekogranični promet ugroženih biljnih i životinjskih vrsta), dozvole za uvoz otpada, dozvole za tranzit otpada, dozvole za izvoz otpada, dozvole za uvoz hemikalija, dozvole za sakupljanje, otkup i promet biljaka i životinja, saglasnost na izvještaje o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (SEA), dozvole za sakupljanje i transport opasnog otpada nalaze se na sljedećem veb sajtu Agencije: <http://www.epa.org.me/index.php/me/dozvole>

Širenje informacija iz oblasti životne sredine vrši se i preko Portala e-Uprave (<http://www.euprava.me/>), sajtova lokalnih organa i Arhus centara.

Takođe je rađeno na godišnjem održavanju aplikacija - „Vazduh”, kao i novokreiranog sajta projekta Remedijacija lokacija zagađenih industrijskim otpadom. U samom procesu izdavanja dozvola redovno se ažurira baza podataka RAIS kao i baza podataka o profesionalno izloženim licima.

Pored ovoga, nastavljeno je i sa prikupljanjem svih izdatih dozvola od početka rada Agencije u bazi podataka „Izdate dozvole”, a uspostavljena je i mreža za mjerenje radioaktivnosti na teritoriji Crne Gore (5 mjernih mjesta.)

Redovno se realizuju aktivnosti na prikupljanju, obradi, validiranju podataka i prilagođavanju formata podataka o kvalitetu vazduha u cilju izrade izvještaja i ispunjavanju obaveze Crne Gore prema EEA na godišnjem nivou;

Takođe, na sajtu Agencije za zaštitu prirode i životne sredine klikom na aplikaciju “Monitoring kvaliteta vazduha” <http://www.epa.org.me/vazduh/> građani Crne Gore, kao i sva ostala zainteresovana javnost, imaju uvid u podatke o kvalitetu vazduha u realnom vremenu. Podaci se registruju na 9 automatskih mjernih stanica širom Crne Gore na kojima se u skladu s evropskim i domaćim zakonodavstvom prati kvalitet vazduha. Pored apsolutnih vrijednosti koncentracija izraženih prosječnim vrijednostima za satne

koncentracije, kvalitet vazduha je prikazan spektrom boja, od svijetlo zelene do tamno crvene, povezanim sa evropskim indeksom kvaliteta vazduha koji je prijemčiviji za širu javnost i pojašnjen odgovarajućim savjetima Instituta za javno zdravlje koji se odnose na preporučeno ponašanje u slučajevima narušenog kvaliteta vazduha. Pored podataka u realnom vremenu, na web-portal Agencije dostupni su i mjesečni izvještaji o kvalitetu vazduha sa validiranim podacima, kao i Godišnji izvještaji o kvalitetu vazduha. Kroz saradnju sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju, kada za to postoji potreba, stanovništvo se obavještava i o prognozi kvaliteta vazduha za naredni dan, na osnovu korišćenja prognostičkih modela.

Pored prepoznavanja značaja kvaliteta vazduha za zdravlje ljudi, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine takodje pruža informacije o koncentracijama alergenog polena na portalu <https://polenmontenegro.wixsite.com/polenepa> gdje se kroz mjerenje koncentracije polena na 5 lokacija u Crnoj Gori svake godine izradjuje polenski kalendar, kao i nedjeljni izvještaji o koncentracijama alergenog polena, kako bi se velikoj populaciji koja je osjetljiva na alergeni polen pružile osnovne informacije o vrstama alergenih biljaka, periodima sa najvišim očekivanim koncentracijama i na taj način pružila pomoć u prevazilaženju neprijatnih simptoma alergije na polen.

U periodu januar-maj 2017. realizovane su aktivnosti u cilju uspostavljanja web portala “**Nacionalno zaštićena područja**” koje su finansijski podržane od strane MAVA fondacije u okviru IUCN-ovog regionalnog projekta „Towards Strengthened Conservation Planning in South-Eastern Europe; link: <http://www.prirodainfo.me/>

Web portal se sastoji od mape nacionalno zaštićenih područja, baze podataka i dokumenata za svako zaštićeno područje sa ciljem pružanja tačnih i pouzdanih podataka o nacionalno zaštićenim područjima u Crnoj Gori. Naredne faze razvoja portala biće usmjerene na izradi drugih tematskih baza podataka shodno međunarodnim i nacionalnim obavezama (flora, fauna, gljive, staništa, međunarodno zaštićena područja, područja pod preventivnom zaštitom, invazivne strane vrste, speleološki katastar itd.).

Ministarstvo radi na uspostavljanju **Informacionog sistema za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030**, koji je utemeljen na ciljevima i indikatorima održivog razvoja. U periodu 2017-2018. realizovan je projekat „Uspostavljanje integrisanog sistema za izvještavanje o progresu u sprovođenju Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030“ u okviru kojeg je testirana IRIS platforma. Projekat je ukazao da je IRIS platforma izuzetno komplikovana za upotrebu (moguća uz stalnu informatičku podršku). Preporuka je da je neophodno da se pristupi izradi domaće nove aplikacije za praćenje i izvještavanje o sprovođenju NSOR do 2030, a da se u međuvremenu za potrebe Prvog izvještaja koristi IRIS uz podršku aplikacije Indicator Upload Systema, koji je kreiran tokom projekta.

XIV. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 5

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

<http://www.mrt.gov.me/>

<http://www.mrt.gov.me/rubrike/zakonska-regulativa>
<http://www.mrt.gov.me/rubrike/dozvole>
<http://www.mrt.gov.me/rubrike/spi>
<http://www.epa.org.me/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izdate-dozvole>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji-2>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/regulativa>
http://www.epa.org.me/index.php?option=com_content&view=article&id=388:izvjestaj-o-stanju-zivotne-sredine-na-bazi-indikatora&catid=87:azzs
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/javna-knjiga-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-sea>
<http://www.epa.org.me/index.php/component/content/article/87-azzs/281-proaktivni-pristup-informacijama>
<http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/>
<http://www.euprava.me/>

XV. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA REALIZACIJU ODREDBI O UČEŠĆU JAVNOSTI U ODLUKAMA O SPECIFIČNIM AKTIVNOSTIMA IZ ČLANA 6

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za realizaciju odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 6.

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 6.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o učešću javnosti u donošenju odluka o specifičnim aktivnostima iz člana 6 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz propise navedene za član 5.

Opišite transponovanje odgovarajućih definicija iz člana 2 i zahtjev u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor kao u članu 4.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete da se osigura:

(i) da se odredbe člana 6 primjenjuju u vezi sa odlukama o tome da li da se da saglasnost za predložene aktivnosti koje su navedene u aneksu I uz Konvenciju;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 7 stavu 1 definisano je da se propisom Vlade utvrđuju: projekti za koje je obavezna izrada elaborata procjene i projekti za koje se može zahtijevati izrada elaborata procjene. Nadležni organ odlučuje o potrebi izrade elaborata u svakom pojedinačnom slučaju za projekte za koje se može zahtijevati izrada elaborata.

U Uredbi o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu projekti za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi I ove uredbe, a projekti za koje se može zahtijevati procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi II ove uredbe.

Zakonom o industrijskim emisijama u članu 6 propisano je da se vrste aktivnosti, postrojenja i granični kapaciteti u okviru svake vrste aktivnosti za koje se izdaje dozvola određuju propisom Vlade.

Uredbom o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola propisuju se vrste aktivnosti, postrojenja i granični kapaciteti u okviru svake vrste aktivnosti, za koje se izdaje integrisana dozvola.

(ii) da se odredbe člana 6 primjenjuju na odluke o predloženim aktivnostima koje nijesu navedene u aneksu I, a koje mogu da imaju značajan uticaj na životnu sredinu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 7 stav 1 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu . U Uredbi o projektima za koje se vrši procjena uticaja na životnu sredinu projekti za koje je obavezna procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi I ove uredbe, a projekti za koje se može zahtijevati procjena uticaja na životnu sredinu utvrđeni su u Listi II ove uredbe.

(b) mjere koje su preduzete sa ciljem da se obezbijedi da je zainteresovana javnost informisana, rano u postupku donošenja odluka u oblasti životne sredine, i na adekvatan, blagovremen i efektivan način, za pitanja koja su navedena u stavu 2;

Odgovor:

Zakonom o životnoj sredini članom 5 definisan je princip pristupa informacijama i učešća javnosti po kome svako ima pravo da bude obaviješten o stanju životne sredine i da učestvuje u procesu donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu. Podaci o stanju životne sredine su javni. Pri tome je u članu 72 ovog zakona propisano da su organi državne uprave, organi uprave i organi lokalne uprave nadležni za poslove zaštite životne sredine, dužni su da blagovremeno obavještavaju javnost i zainteresovanu javnost o postupcima odlučivanja u pitanjima životne sredine koja se odnose na: stratešku procjenu uticaja planova i programa na životnu sredinu; procjenu uticaja na životnu sredinu; postupak izdavanja dozvole za integrisano sprječavanje i kontrolu zagađivanja kroz odobravanje rada novih, odnosno postojećih postrojenja; strategije, planove, programe i ostala dokumenta iz oblasti zaštite životne sredine; i druga pitanja iz oblasti životne sredine u skladu sa posebnim propisima.

Za sve projekte koji se planiraju i izvode, a koji mogu značajno da utiču na životnu sredinu shodno odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu propisano je, između ostalog, da nadležni organ obavještava zainteresovanu javnost radi davanja mišljenja u postupku odlučivanja o potrebi izrade elaborata člana 13 stav 1; odlučivanja o zahtjevu za određivanje obima i sadržaja elaborata (član 16 stav 4 i stav 8); odlučivanja o zahtjevu za davanje saglasnosti na elaborat (član 20 stav 1 i član 24 stav 5).

Zakonom o industrijskim emisijama propisano je da nadležni organ obavještava zainteresovane organe, organizacije i javnost o sadržaju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole; o nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju; o rješenju o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole (član 12, 13, 16).

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 29 uređeno je pitanje obavještavanja druge države o prekograničnom uticaju, odnosno ako projekat može imati značajan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u što kraćem roku, a najkasnije u rokovima za obavještavanje svoje javnosti, dostavlja drugoj državi obavještenje.

Zakonom o industrijskim emisijama u članu 31 propisano je da ako rad nekog postrojenja može imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu druge države ili ako država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine dostavlja drugoj državi na mišljenje informacije.

(c) mjere koje su preduzete sa ciljem da se osigura da vremenski rokovi u procedurama učešća javnosti poštuju zahtjeve iz stava 3;

Odgovor:

Zahtjevi koji se odnose na učešće javnosti prije donošenja administrativnih odluka kojima se dozvoljavaju aktivnosti koje će vjerovatno imati značajan uticaj na životnu sredinu definisani su u odredbama Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu (član 13, 16, 20, 21, 24).

U Zakonu o industrijskim emisijama odredbe o vremenskim rokovima o učešću javnosti date su u čl. 12, 13, 16.

(d) u vezi sa stavom 4, mjere koje su preduzete da se osigura učešće javnosti u ranoj fazi;

Odgovor:

Upućujemo na čl. 13,16,20 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i člana 12 Zakona o industrijskim emisijama.

(e) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete da se potencijalni podnosioci podstaknu da identifikuju zainteresovanu javnost, da učestvuju u diskusijama i da pružaju informacije o ciljevima svog zahtjeva i prije podnošenja zahtjeva za dobijanje dozvole;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu i Zakonom o industrijskim emisijama utvrđeno je da je nadležni organ dužan da prije svake faze u postupku obavijesti javnost i zainteresovanu javnost o planiranoj realizaciji projekta ili aktivnosti u cilju blagovremenog davanja mišljenja i sugestija. Obavještavanje se vrši putem najmanje jednog lokalnog ili dnevnog lista koji izlazi na području koje će biti zahvaćeno uticajem planiranog projekta, kao i putem elektronskih medija.

Nadležni organ je dužan da, prilikom odlučivanja u svakoj fazi, razmotri mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti i iste uzme u obzir prilikom odlučivanja.

(f) u vezi sa stavom 6, mjere koje su preduzete da se osigura:

(i) da su nadležni organi javnih vlasti dali zainteresovanoj javnosti sve informacije bitne za donošenje odluka iz člana 6 koje su bile na raspolaganju u vrijeme procedure učešća javnosti;

(ii) naročito, da su nadležni organi dali zainteresovanoj javnosti informacije navedene u ovom stavu;

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 13, 16, 20, 24, 28,29, 31 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu.

Takođe upućujemo na odredbe čl. 12,13, 16, 26, 31 Zakona o industrijskim emisijama.

(g) u vezi sa stavom 7, mjere koje su preduzete da se osigura da procedure za učešće javnosti omogućavaju da javnost dostavlja komentare, informacije, analize ili mišljenja koja smatra relevantnim za predloženu aktivnost;

Odgovor:

U Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu propisano je, između ostalog, da nadležni organ obavještava zainteresovanu javnost radi davanja mišljenja u postupku odlučivanja o potrebi izrade elaborata člana 13 stav 1; odlučivanja o zahtjevu za određivanje obima i sadržaja elaborata (član 16 stav 4 i stav 8); odlučivanja o zahtjevu za davanje saglasnosti na elaborat (član 20 stav 1 i član 24 stav 5).

Zakonom o industrijskim emisijama propisano je da nadležni organ obavještava zainteresovane organe, organizacije i javnost o sadržaju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole; o nacrtu dozvole i o mogućnosti uvida u prateću dokumentaciju; o rješenju o izdavanju dozvole, odnosno o odbijanju zahtjeva za izdavanje dozvole (član 12, 13, 16).

Nadležni organ je dužan da, prilikom odlučivanja u svakoj fazi, razmotri mišljenja zainteresovanih organa i organizacija i javnosti i iste uzme u obzir prilikom odlučivanja.

(h) u vezi sa stavom 8, mjere koje se preduzimaju da se osigura da se u odluci vodilo računa o ishodu učešća javnosti;

Odgovor:

Upućujemo na čl. 14 i 24 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i član 13 i 16 Zakona o industrijskim emisijama.

(i) u vezi sa stavom 9, mjere koje su preduzete da se osigura da je javnost odmah obaviještena o odluci u saglasnosti sa odgovarajućim procedurama;

Odgovor:

Upućujemo na član 24 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu i član 13 Zakona o industrijskim emisijama.

(j) u vezi sa stavom 10, mjere koje su preduzete da se osigura da se, kada organ javne vlasti ponovo razmatra ili ažurira operativne uslove za neku aktivnost iz stava 1, primjenjuju odredbe stavova od 2 do 9 uz vršenje neophodnih promjena, gdje je to primjereno;

Odgovor:

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 25 propisano je da odluka o davanju saglasnosti na elaborat, kao i odluka da nije potrebna izrada elaborata, prestaje da važi, ako nosilac projekta ne pribavi građevinsku dozvolu ili podnese prijavu početka građenja objekta ili odobrenje ili saglasnost za izvođenje projekta u roku od dvije godine od dana prijema odluke.

U Zakonu o industrijskim emisijama u članu 26 propisano je da se revizija dozvole obavezno vrši svakih pet godina od njenog izdavanja.

(k) u vezi sa stavom 11, mjere koje se preduzimaju da se odredbe člana 6 primijene na odluke o tome da li dozvoliti namjerno ispuštanje genetski modificovanih organizama u životnu sredinu.

Odgovor:

Zakonom o genetički modificovanim organizmima u Poglavlju VI uređeno je pitanje namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu. Tako je članom 32 definisano da je podnosilac prijave dužan je da, prije namjernog uvođenja GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu, pribavi odobrenje organa uprave nadležnog za zaštitu životne sredine (Agencija za zaštitu prirode i životne sredine). Agencija, prije izdavanja odobrenja, od podnosioca prijave zahtijevati dostavljanje dodatnih podataka. Podnosilac prijave se u prijavi može pozvati i na podatke ili rezultate namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu iz druge prijave podnesene organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine, ako ti podaci nijesu označeni kao tajna ili ako je pribavio pisanu saglasnost tog podnosioca. Odredbom člana 33 propisano je da je organ uprave nadležan za zaštitu životne sredine dužan da po prijavi odluči u roku od 90 dana od dana prijema uredne prijave. Organ uprave će podnosioca prijave kojem je odobreno namjerno uvođenje GMO, proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO u životnu sredinu upisati u registar izdatih odobrenja namjernog uvođenja u životnu sredinu i, u roku od osam dana od dana upisa, podnosiocu prijave izdati rješenje o upisu. U članu 34 zabranjeno je uvođenje GMO u životnu sredinu u zaštićenim područjima, u područjima namijenjenim organskoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda i u područjima za razvoj ekoturizma. Takođe je odredbom člana 35 propisano da je podnosilac prijave dužan da, u toku postupka odobravanja uvođenja GMO u životnu sredinu, bez odlaganja, obavijesti nadležni organ o svakoj izmjeni uslova od uticaja na procjenu rizika, nenamjernoj promjeni ili novoj informaciji i da predvidi strožije mjere u cilju zaštite zdravlja ljudi i životne sredine koje su navedene u prijavi. Kada organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine postanu dostupni, koji mogu da imaju značajan uticaj na procjenu rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu, procijenice te podatke, dostaviti ih na uvid javnosti i naložiti podnosiocu prijave da prilagodi uslove namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu ili obustavi namjerno uvođenje u životnu sredinu GMO i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO. Ukoliko u toku postupka uvođenja GMO u životnu sredinu subjekat u poslovanju GMO posumnja u postojanje višeg stepena rizika od procijenjenog, dužan je da, bez odlaganja, obustavi

uvođenje GMO u životnu sredinu i obavijesti organ uprave (Agenciju). U članu 36 utvrđeno je da subjekat u poslovanju GMO dužan je da organu uprave nadležnom za zaštitu životne sredine dostavi izvještaj o toku namjernog uvođenja GMO u životnu sredinu, u roku od 60 dana od dana uvođenja, kao i da u rokovima utvrđenim odobrenjem podnosi periodične izvještaje u pisanoj ili elektronskoj formi.

XVI. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 6

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 6.

Odgovor:

- Postojeće institucionalne i druge kapacitete u nadležnim organima lokalnih samouprava potrebno je intenzivnije jačati u narednom periodu, kako bi se ostvarila zadovoljavajuća implementacija navedenog člana.
- Nezadovoljstvo građana po pitanju izbora lokacije na kojoj se planira realizacija pojedinih projekata koji podliježu procjeni uticaja na životnu sredinu (npr. izgradnja malih hidroelektrana).

XVII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 6

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 6, npr. da li postoje statistički podaci ili druge informacije o učešću javnosti u donošenju odluka o specifičnim aktivnostima ili o odlukama da se odredbe ovog člana ne primjenjuju na aktivnosti koje su predložene za svrhe nacionalne odbrane.

Shodno Zakonu o procjeni uticaja na životnu sredinu i Zakonu o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine/Zakonu o industrijskim emisijama, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, redovno sprovodi postupak javne rasprave u postupku izdavanja ekološke saglasnosti i integrisane dozvole.

U toku **2017.godine** Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je sprovela ukupno 86 postupka procjene uticaja, od čega je za:

- 56 projekta izdata ekološka saglasnosti na Elaborat procjene uticaja,
- 12 projekta donijeto rješenje da nije potrebna procjena uticaja,
- 14 obustavljen postupak;
- 1 nije predviđena procjena;
- 3 prosljeđivanje na nadležnost lokalnoj upravi;
- 35 predmeta su bili u toku i preneseni su za 2018.godinu.

U toku **2018.godine** Agencija je sprovela ukupno 73 postupka procjene uticaja, od čega je za:

- 56 projekta izdata ekološka saglasnosti na Elaborat procjene uticaja;
- 11 projekta donijeto rješenje da nije potrebna procjena uticaja;
- 1 zahtjev je obustavljen postupak;
- 5 rješenja o odbijanju zahtjeva za izdavanje saglasnosti;
- 31 predmet je bio u toku i isti su preneseni za 2019. godinu.

U toku **2019. godine** Agencija je sprovela ukupno 123 postupka procjene uticaja, od čega je za:

- 68 projekta izdata ekološka saglasnost na Elaborat procjene uticaja;
- 51 projekat donijeto rješenje da nije potrebna procjena uticaja;
- 3 postupka su obustavljena;
- 1 zahtjev je prosljeđen na nadležnost lokalnoj upravi
- 38 predmeta je bilo u toku i isti su preneseni za 2020.

Do **septembra 2020.godine** Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je završila 62 postupka procjene uticaja na životnu sredinu, od čega je za:

- 37 projekata data saglasnost na elaborat,
- 25 projekata donijeto rješenje da nije potrebna procjena uticaja;

U skladu sa članom 4 stav 3 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu, projekti namijenjeni odbrani ne podliježu postupku procjene uticaja.

Shodno **Zakonu o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja životne sredine** Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je:

- u 2017. donijela 3 rješenja o odbijanju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole, dok su 4 zahtjeva prenesena za 2018. godinu;
- u 2018. donijela 3 rješenja o izdavanju integrisane dozvole, dok su 2 zahtjeva prenesena za 2019;
- u 2019. donijela 1 rješenje o izdavanju integrisane dozvole i 1 rješenje o odbijanju zahtjeva za izdavanje integrisane dozvole

Shodno **Zakonu o industrijskim emisijama**, koji je donijet tokom 2019. i na osnovu kojeg se vrši izdavanje integrisane dozvole, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je **do septembra 2020.godine**: po službenoj dužnosti, pokrenula postupak revizije za 4 integrisane dozvole, 1 zahtjev za izdavanje integrisane dozvole je odbijela kao neuredan i donijela 1 rješenje o prestanku važenja integrisane dozvole.

Dana 23. 03. 2019. u Crnoj Gori, održana je radionica na temu implementacije Direktive o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (SEA) i Direktive o procjeni uticaja na životnu sredinu (EIA) u Crnoj Gori. Cilj radionice bio je upoznavanje sa zahtjevima Evropske unije u pogledu implementacije SEA i EIA direktiva, iskustvom u primjeni navedenih direktiva u Sloveniji, modelima saradnje na lokalnom i nacionalnom nivou, kao i definisanju planova i preporuka za implementaciju navedenih direktiva u narednom periodu. Radionici su prisustvovali predstavnici 13 crnogorskih lokalnih samouprava, predstavnici nadležnih institucija, koji su imali priliku da na konkretnim primjerima i u direktnoj komunikaciji sa ekspertkinjom dobiju konkretnije sugestije u vezi sa unapređenjem primjene direktiva SEA i EIA u praksi. Radionica je organizovana u okviru projekta „Jačanje kapaciteta za ubrzanje procesa pregovaranja sa EU“, koji finansira Ministarstvo vanjskih poslova Norveške, a sprovodi Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori u saradnji sa Kancelarijom za evropske integracije.

XVIII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 6

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima

Odgovor:

<http://www.mrt.gov.me/>

<http://www.epa.org.me/>

<http://www.mrt.gov.me/rubrike/zakonska-regulativa>
<http://www.mrt.gov.me/rubrike/dozvole>
<http://www.mrt.gov.me/rubrike/spi>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izdate-dozvole>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji-2>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/regulativa>
http://www.epa.org.me/index.php?option=com_content&view=article&id=388:izvjestaj-o-stanju-zivotne-sredine-na-bazi-indikatora&catid=87:azzs
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/javna-knjiga-eia>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/obavjestenja-sea>
<http://www.epa.org.me/index.php/component/content/article/87-azzs/281-proaktivni-pristup-informacijama>
<http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/>
<https://arhus-centri.org.me/>
web sajt adrese organa lokalne uprave nadležnih za poslove zaštite životne sredine

XIX. PRAKTIČNE I/ILI DRUGE ODREDBE O UČEŠĆU JAVNOSTI U TOKU IZRADE PLANOVA I PROGRAMA KOJI SE ODNOSE NA ŽIVOTNU SREDINU NA OSNOVU ČLANA 7

Navedite odgovarajuće praktične i/ili druge odredbe koje omogućavaju učešće javnosti u toku pripreme planova i programa koji se odnose na životnu sredinu, shodno članu 7. Opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o učešću javnosti u toku pripreme planova i programa koji se odnose na životnu sredinu iz člana 7 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07, 38/13)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. List CG“ broj 52/16,73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“ br. 75/18),
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl. list CG“, br. 17/19),
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, br. 80/05, „Sl.list CG“ br. 73/10, 59/11,52/16),
- Zakon o zaštiti prirode (“Sl.list CG”, br 54/16,18/19),
- Zakonom o šumama ("Sl. list Crne Gore", br. 74/10, 47/15)
- Zakon o divljači i lovstvu ("Sl. list Crne Gore", br. 52/08, 48/15)
- Zakonom o vodama ("Sl. list RCG", br. 27/07, "Sl. list Crne Gore", br 32/11, 47/11, 48/15...84/18)
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Sl. list Crne Gore", br. 28/11, 1/14)
- Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. list CG", br.64/11, 39/16)

- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl.list CG", br. 25/10, 43/15)
- Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Sl. list CG", br. 64/17, 44/18, 63/18, 11/19,18/20)
- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10, 18/14, 42/17)
- Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list Crne Gore", br. 35/15, 44/15)
- Uredba o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija („Sl.list CG“, br. 41/18)

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 7 date su sljedeće definicije: planovi ili programi; strateška procjena uticaja planova ili programa na životnu sredinu; izvještaj o strateškoj procjeni; javnost; zainteresovana javnost; zainteresovani organi i organizacije.

b) Upućujemo na odredbe člana 8 Ustava Crne Gore i čl.1 i 2 Zakona o zabrani diskriminacije.

XX. MOGUĆNOSTI ZA UČEŠĆE JAVNOSTI U PRIPREMI POLITIKE KOJA SE ODNOSI NA ŽIVOTNU SREDINU, PREDVIĐENE U ČLANU 7

Objasnite mogućnosti koje su predviđene za učešće javnosti u pripremi politike koja se odnosi na životnu sredinu, shodno članu 7.

Odgovor:

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u članu 5 propisano je da se strateška procjena vrši za planove ili programe kad postoji mogućnost da njihova realizacija izazove znatne posledice po životnu sredinu. Izrada strateške procjene je obavezna za planove ili programe iz oblasti poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, lovstva, energetike, industrije, uključujući rudarstvo, saobraćaja, turizma, regionalnog razvoja, telekomunikacija, upravljanja otpadom, upravljanja vodama, upravljanja morskim dobrom, urbanističkog ili prostornog planiranja ili korišćenja zemljišta, a koji daju okvir za budući razvoj projekata koji podliježu izradi procjene uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim aktom, kao i za one planove i programe koji, s obzirom na područje u kome se realizuju, mogu uticati na zaštićena područja, prirodna staništa i očuvanje divlje flore i faune. Odluku o potrebi izrade strateške procjene za planove ili programe, kojima je predviđeno korišćenje manjih površina na lokalnom nivou ili u slučaju manjih izmjena planova ili programa koje ne zahtijevaju propisani postupak usvajanja, kao i za planove ili programe koji nijesu navedeni, donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa ako, prema kriterijumima propisanim ovim zakonom, utvrdi da postoji mogućnost značajnih uticaja na životnu sredinu. Strateška procjena se ne vrši za planove i programe namijenjene odbrani zemlje, za planove ublažavanja i otklanjanja posljedica elementarnih nepogoda i za finansijske i budžetske planove.

Ovim zakonom propisano je da odluku o izradi strateške procjene donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa, po prethodno pribavljenom mišljenju organa nadležnog za poslove zaštite životne sredine, organa nadležnog za poslove zdravlja i drugih zainteresovanih organa i organizacija. Odluku o izradi strateške procjene donosi organ nadležan za pripremu plana ili programa istovremeno sa odlukom o pripremi plana ili programa. Takođe ukazujemo da je Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata definisano da ako se strateška procjena uticaja na životnu sredinu izrađuje za planski dokument, u skladu sa posebnim propisima, odluka o tome donosi se istovremeno sa

donošenjem odluke o izradi planskog dokumenta (član 31), a u članu 42 propisano je da se izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu stavlja na javnu raspravu istovremeno sa stavljanjem na javnu raspravu nacrtu planskog dokumenta.

Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu je regulisano učešće javnosti u fazi odlučivanja o davanju saglasnosti na Izvještaj o strateškoj procjeni uticaja. Članom 19 istog zakona, definisano je da organ nadležan za pripremu plana ili programa (nadležan i za sprovođenje strateške procjene) obavještava javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni i dostavljanja mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave. Javna rasprava se može održati najranije 30 dana od dana obavještavanja javnosti i zainteresovane javnosti, i istu sprovodi organ nadležan za pripremu plana ili programa. Shodno odredbama člana 20, organ nadležan za pripremu plana ili programa u roku od 30 dana od dana završetka javne rasprave izrađuje Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi, koji sadrži mišljenja dostavljena u toku javnog uvida i javne rasprave o izvještaju o strateškoj procjeni uticaja i sadrži obrazloženja o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim mišljenjima. Dalje, u skladu sa članom 21 zakona Izvještaj o učešću zainteresovanih organa i organizacija i javnoj raspravi zajedno sa Izvještajem o strateškoj procjeni uticaja, organ nadležan za pripremu plana ili programa dostavlja organu nadležnom za zaštitu životne sredine na saglasnost. Ukoliko implementacija plana ili programa može imati negativni uticaj na životnu sredinu druge države ili ako druga država čija životna sredina može biti značajno ugrožena to zatraži, organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine, u postupku učešća zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, u što kraćem roku, a najkasnije kada bude informisao svoju javnost, dostavlja drugoj državi na mišljenje informacije o planu ili programu.

U skladu sa **Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata** obezbjeđuje se obavezno sprovođenje prethodnog učešća javnosti, u početnoj, najranijoj fazi izrade planskih dokumenata, kako bi se zainteresovana javnost upoznala sa ciljevima i svrhom planskog dokumenta, kao i mogućim planskim rješenjima. Kroz organizovanje javnih rasprava o nacrtu planskog dokumenta, obezbjeđuje se aktivno učešće javnosti i zainteresovanih korisnika prostora, čime se obezbjeđuje maksimalna transparentnost pri planiranju prostora. Takođe, u skladu sa ovim Zakonom, obezbijedena je transparentnost podataka u procesu izgradnje objekata. Svaki akt koji se izda po zahtjevu za urbanističko-tehničke uslove, građevinska i upotrebna dozvola, objavljuju se na internet stranici organa lokalne uprave, kao i Ministarstva, što u konačnom znači potpuni monitoring tih procesa u svim lokalnim samoupravama, odnosno Ministarstvu, od strane svih zainteresovanih lica.

Takođe upućujemo na odredbe sledećih zakona:

- Zakon o zaštiti vazduha, član 42
- Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, član 16 i 18
- Zakon o šumama, član, 16, 17 i 47
- Zakon o vodama, član 3, 30 i 31
- Zakon o zaštiti prirode, čl.50 i 51

XXI. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 7

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju člana 7.

Odgovor:

U postupku izrade planskog dokumenta zainteresovanim korisnicima prostora data je mogućnost da podnose inicijative za planiranje određenih sadržaja na pojedinim lokalitetima, u formi zahtjeva Ministarstvu, kroz anketu korisnika prostora ili u toku održavanja javne rasprave.

Učešće javnosti pri izradi planskih dokumenata doprinosi kvalitetu dokumenata i, istovremeno, podizanju nivoa svijesti o značaju poslova uređenja prostora.

Učešće javnosti u procesu izrade planskih dokumenata sve je naglašenije. Građani postaju svjesni da svojim aktivnim učešćem na javnim raspravama, dajući primjedbe i iznoseći svoja mišljenja, postaju aktivni sudionici u procesu izrade planskih dokumenata, čime doprinose rješavanju pitanja od ličnog ali i javnog interesa.

Javne rasprave po državnim planskim dokumentima traju po 40 dana; oglašavaju se u štampanom mediju; vrši se uvid u nacrt plana sa strateškom procjenom; obezbjeđuje se uvid u elektronsku verziju plana putem web - sajta Ministarstva; održavaju se okrugli stolovi.

XXII. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 7

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi odredbi o učešću javnosti u odlukama o specifičnim aktivnostima iz člana 7.

Odgovor:

U skladu sa **Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu**, na osnovu podnijetih zahtjeva, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine je izdala:

- tokom 2017, 4 saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.
- tokom 2018, 11 saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, i 1 rješenje o odbijanju.
- tokom 2019, 9 saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu
- do septembra 2020, 7 saglasnosti na izvještaj o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu.

U postupku donošenja planova i programa nadležni organ za pripremu plana ili programa obezbjeđuje učešće javnosti na način što:

- objavljuje na web sajtu nacrt plana ili programa sa izvještajem o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, sa pozivom za dostavljanje primjedbi, mišljenja i komentara.
- obavještava javnost i zainteresovanu javnost o načinu i rokovima uvida u sadržinu izvještaja o strateškoj procjeni i dostavljanju mišljenja, kao i vremenu i mjestu održavanja javne rasprave.
- Dostavljena mišljenja se uzimaju u obzir prilikom donošenja odluka u postupku strateške procjene, sa obrazloženjem o svim prihvaćenim ili neprihvaćenim mišljenjima.

Shodno Zakonu o planiranju prostora i izgradnji objekata uspostavljen je **Registar planske i tehničke dokumentacije, na web adresi:**

<http://www.planovidozvole.mrt.gov.me/> koji vodi Ministarstvo. Registar predstavlja jedinstvenu bazu podataka o važećoj planskoj dokumentaciji na teritoriji Crne Gore i tehničkoj dokumentaciji na osnovu koje se izdaje građevinska dozvola. Ovo web rješenje, kroz slobodan pristup Portalu ili kroz dodjeljivanje određenih korisničkih uloga, omogućava zainteresovanoj javnosti uvid u objavljenu dokumentaciju. Implementacija rješenja omogućava jednostavnu pretragu po bilo kom kriterijumu (planskom dokumentu/investitoru, katastarskoj parceli, urbanističkoj parceli i sl.) i istovremeno predstavlja „biblioteku“ planova i projekata.

XXIII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 7

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Vidjeti internet adrese navedene za član 6.

XXIV. NAPORI NA PROMOVISANJU UČEŠĆA JAVNOSTI U TOKU IZRADE PROPISA I PRAVILA KOJA IMAJU ZNAČAJAN UTICAJ NA ŽIVOTNU SREDINU SHODNO ČLANU 8

Opisati napore koji su uloženi u promovisanje efektivnog učešća javnosti u toku pripreme izvršnih propisa od strane organa javne vlasti i drugih opšte primjenjivih zakonski obavezujućih pravila koja mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu, shodno članu 8. U mjeri u kojoj je to moguće, opišite transponovanje relevantnih definicija iz člana 2 i zahtjeva u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na odredbe člana 7, 67, 68 i 72 Zakona o životnoj sredini.

Tokom 2018. donijeta je nova Uredba o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija kojom je obezbijeđeno konsultovanje organa, organizacija, udruženja i pojedinaca (zainteresovana javnost) u početnoj fazi pripreme zakona i strategija. Ovom uredbom propisano je da konsultovanje zainteresovane javnosti ne može biti kraće od 15 dana, dok javna rasprava o tekstu nacrta zakona, odnosno strategije traje od 20 do 40 dana. Javni poziv za učešće u postupku javne rasprave se objavljuje na internet stranici Ministarstva i Portalu E-uprave.

Ovom Uredbom je utvrđeno da prilikom sprovođenja javne rasprave, Ministarstvo vodi računa da prostorije u kojima se organizuje javna rasprava budu pristupačne licima sa invaliditetom. Ako se tekst nacrta zakona, odnosno strategije koji je predmet javne rasprave neposredno odnosi na prava, obaveze i pravne interese lica sa poremećajima sluha i govora, odnosno lica sa oštećenim vidom, Ministarstvo će omogućiti da se javna rasprava sprovede uz upotrebu gestovnog govora, odnosno da tekst nacrta zakona, odnosno strategije, bude dostupan u audiotonskom zapisu ili na Brajevom pismu.

Nakon završetka rasprave Ministarstvo sačinjava Izvještaj o javnoj raspravi, koji sadrži naročito podatke o predlozima i sugestijama koji su prihvaćeni i predlozima i sugestijama koji nijesu prihvaćeni, sa obrazloženjem razloga prihvatanja/odbijanja. Sastavni dio Izvještaja o javnoj raspravi čine izvještaj o konsultacijama sa zainteresovanom javnošću i izvještaj o međuresorskim konsultacijama, ako su obavljene tokom Javne rasprave. Izvještaj je javan. Takođe, ovom uredbom je uređen način i postupak ostvarivanja saradnje Ministarstava i drugih organa državne uprave i nevladinih organizacija, kao i kriterijumi i postupak izbora predstavnika nevladinih organizacija u radne grupe i druga tijela koja obrazuju organi državne uprave.

XXV. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 8

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju člana 8.

Odgovor:

Relativno slaba zainteresovanost javnosti za učešće u proceduri pripreme propisa.

XXVI. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 8

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o učešću javnosti u oblasti koja je obuhvaćena članom 8.

Odgovor:

Član 8 Arhuske konvencije predviđa da će ugovorne strane »nastojati« da promovišu efektivno učešće javnosti u postupku donošenja propisa koji mogu da imaju značajan uticaj na životnu sredinu. Iako odredba ne koristi imperativ u pogledu obaveze javnih vlasti, treba je tumačiti u prilog učešća javnosti. Pojam »propisi« treba široko tumačiti i on obuhvata kako zakone, tako i podzakonske akte koji mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu. Mjere koje se preduzimaju u cilju omogućavanja učešća javnosti obuhvataju: utvrđivanje razumnih vremenskih okvira za različite faze odlučivanja, objavljivanje i stavljanje na drugi način javnosti na raspolaganje nacrtu akata i uključivanje javnosti u proces odlučivanja kroz javnu raspravu, bilo direktno ili putem konsultativnih zastupničkih tijela.

U cilju obezbjeđenja učešća javnosti i nevladinih organizacija u postupku pripreme zakona, strategija i drugih akata ovo Ministarstvo (kao i druga ministarstva) redovno:

- upućuje javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje kandidata u sastav radne grupe za izradu predloga zakona ili drugog podzakonskog akta;
- organizuje javne rasprave prilikom izrade zakona, strateških i planskih dokumenata i dr;
- objavljuje tekstove nacrtu propisa na internet stranicama Ministarstva, Portalu e-Uprave i Arhus centara, sa pozivom za dostavljanje primjedbi, komentara i sugestija.

U cilju obezbjeđenja učešća javnosti i nevladinih organizacija u postupku pripreme zakona, strategija i drugih akata iz oblasti životne sredine tokom **2017**. Ministarstvo objavilo je 8 javnih poziva NVO-ima za predlaganje kandidata za učešće u izradi: Nacrta zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu; Predloga pravilnika o bližem sadržaju

dosijea i registra hemikalija; Predloga pravilnika o načinu klasifikacije, pakovanja i označavanja hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa Globalno Harmonizovanim Sistemom za klasifikaciju i obilježavanje UN; Predloga liste klasifikovanih supstanci; Predloga pravilnika o kriterijumima za identifikaciju supstance kao perzistentne, bioakumulativne i toksične i veoma perzistentne i veoma bioakumulativne supstance; Predloga pravilnika o bližim uslovima u pogledu kadra, prostora i opreme za profesionalno korišćenje, odnosno za obavljanje djelatnosti proizvodnje, prometa, upotrebe i skladištenja biocida; Predloga strategije zaštite od radona, 2018-2022. s Akcionim planom za period 2018-2022, Predloga pravilnika o graničnim vrijednostima prisustva opasnih materija u pojedinim djelovima električnih i elektronskih proizvoda, kao i o oznaci o vrsti i načinu upravljanja otpadom koji nastaje iz tih proizvoda. U ovom periodu NVO su se prijavile na jedan javni poziv (za izradu Predloga zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu).

Tokom **2018.** objavljeno je ukupno 10 javnih poziva za NVO za predlaganje kandidata u sastav radne grupe, i to za izradu: Predloga strategije upravljanja hemikalijama s Akcionim planom za 2019-2022; Predloga nacionalnog plana za implementaciju Stokholmske konvencije; Predloga uredbe o zabrani i ograničenju korišćenja, stavljanja u promet i proizvodnji hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu; Predloga zakona o industrijskim emisijama; Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o integrisanom sprječavanju i kontroli zagađivanja; Predloga zakona o stranim i invazivnim stranim vrstama biljaka, životinja i gljiva, Predloga zakona o zaštiti od negativnih uticaja od klimatskih promjena, Predloga zakona o uspostavljanju okvira za zaštitu morske sredine, Predloga zakona o upravljanju otpadom, Predloga izmjena Državnog plana upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2015–2020. U ovom periodu NVO su se prijavile na 5 javnih poziva (za izradu Predloga zakona o stranim i invazivnim stranim vrstama biljaka, životinja i gljiva, Predloga zakona o zaštiti klime, Predloga zakona o upravljanju otpadom, Predloga zakona o uspostavljanju okvira za zaštitu mirske sredine, Predloga izmjena Državnog plana upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2015–2020).

Ministarstvo je **tokom 2019.** godine objavilo dva javna poziva NVO-ima za predlaganje kandidata za učešće u izradi propisa iz oblasti životne sredine: Predloga zakona o vodnim uslugama i Predloga uredbe o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola (nije bilo prijavljenih kandidata). Organizovano je 4 javnih konsultacija, i to: Javne konsultacije zainteresovanih nevladinih organizacija kao podrška za utvrđivanje "Liste vrsta zabrinutosti (Union Concern)" invazivnih i stranih invazivnih vrsta i mapiranju njihove distribucije; Javne konsultacije zainteresovanih nevladinih organizacija za sprovođenje edukativnih kampanja u cilju zaštite životne sredine; Javne konsultacije zainteresovanih nevladinih organizacija kao podršku za izradu Akcionih planova najugroženijih vrsta koji moraju biti razvijeni u okviru EU Direktive o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore; Javne konsultacije za Nacrt Šestog nacionalnog izvještaja prema Konvenciji o biološkoj raznovrsnosti.

U periodu **januar–oktobar 2020**, Ministarstvo je objavilo 6 javnih poziva za nevladine organizacije za predlaganje kandidata u sastav radne grupe, i to za: člana/icu Nacionalnog koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Akcionog plana Programa zaštite od radona za period 2019-2023. godina; Predloga uredbe o visini naknada, načinu obračuna i plaćanja naknada zbog zagađivanja životne sredine, Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hidrometeorološkim poslovima, Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hidrografskoj djelatnosti i Predloga nacionalnog plana za sušu i saradnju sa UNCCD i Predloga uredbi i pravilnika na osnovu Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena. NVO su se prijavile na dva javna poziva (za izradu Predloga nacionalnog plana za sušu i saradnju sa UNCCD i Predloga uredbi i pravilnika na osnovu Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena). Takođe je organizovana i Javna rasprava za Nacrt akcionog plana za ispunjenje završnih mjerila u poglavlju 27 – Životna sredina i klimatske promjene, i to u periodu 29.07-28.08.2020.

Učešće javnosti obezbijeđeno je i u postupku proglašavanja zaštićenih prirodnih dobara, na način što se organizuju javne rasprave za Predlog akta o proglašenju nekog područja zaštićenim i Studiju zaštite za zaštićeno prirodno dobro. Tokom 2017. u Crnoj Gori dva područja su proglašena zaštićenim i to: Park prirode „Dragišnica i Komarnica“, i Spomenik prirode „Kanjon Cijevne“, kojom prilikom je obezbijeđeno učešće javnosti.

Prilikom **proglašenja Ulcinjske Solane zaštićenim područjem**, Ministarstvo je, na osnovu identifikovanih nedostataka Nacrta Studije zaštite iz 2015. iniciralo izradu sveobuhvatne Studije zaštite. Nakon konsultacija sa Evropskom komisijom, iz Fonda za evropske integracije dana 13.02.2017. započeta je realizacija projekta „Finalizacija studije zaštite područja Ulcinjske solane“ od strane Agreco Consortium (Beč) i na njemu su bila angažovana 3 EU eksperta. Ministarstvo koordiniralo je realizaciju projektnih aktivnosti formiranjem Upravnog odbora, kojeg su činili predstavnici svih identifikovanih relevantnih institucija, i to: Ministarstva, Privrednog suda, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (ranije Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja), Ministarstvo finansija i socijalnog staranja (ranije Ministarstvo finansija), Ministarstva ekonomskog razvoja (ranije Ministarstva ekonomije), Kancelarije za evropske poslove (ranije Ministarstva evropskih poslova), Agencije za zaštitu prirode i životne sredine, Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore, Opštine Ulcinj, NVO Centar za zaštitu i istraživanje ptica (CZIP), DOO Eurofond, kao i Delegacije EU u Crnoj Gori. Projekat je završen krajem novembra 2017. izradom sveobuhvatne Studije zaštite Ulcinjske solane u kojoj su obrađena sva pitanja od značaja za ovaj lokalitet.

Opština Ulcinj je sprovela javnu raspravu za Predlog odluke o proglašenju parka prirode „Ulcinjska solana“ i Studiju zaštite, koja je trajala u periodu 26.12.2018-31.01.2019. Ulcinjska solana je, na sjednici Skupštine opštine Ulcinj, održanoj 24. juna 2019, proglašena zaštićenim područjem-Parkom prirode. Ulcinjska Solana je 01. jula 2019. proglašena močvarom od međunarodnog značaja i uvrštena je na Ramsar svjetsku listu močvarnih područja od međunarodnog značaja.

U **2019.** u Crnoj Gori su još dva područja proglašena zaštićenim i to: Park prirode „Rijeka Zeta“, kao i park prirode „Komovi“ na teritoriji Opštine Kolašin, za koje je takođe

sproveden postupak javne rasprave prilikom donošenja akta o proglašenju i Studiju zaštite.

Dobar primjer učešća javnosti u postupku izrade propisa bio je u postupku izrade **Predloga zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti**, koji je trajao dvije godine (2018. i 2019.), imajući u vidu kompleksnost materije koja se ovim zakonom uređuje i za koji je sprovedena intenzivna Javna rasprava, o čemu svjedoči Izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi, koji je javan dokument. U toku izrade Predloga zakona i tokom Javne rasprave održana su dva okrugla stola i javna tribina. Prije početka rada na propisu Ministarstvo je uputilo Javni poziv nevladinim organizacijama da imenuju predstavnika za Radnu grupu koja je radila na izradi ovog propisa, a na koji se nije javila nijedna nevladina organizacija.

Takođe, tekst Nacrta zakona bio je postavljen na internet stranici Ministarstva, Aarhus centara i portalu e-Uprave, s pozivom građanima, stručnim i naučnim institucijama, državnim organima, strukovnim udruženjima, nevladinim organizacijama, medijima i drugim zainteresovanim organizacijama i zajednicama, da se uključe u javnu raspravu i daju svoje prijedloge, primjedbe i sugestije na tekst Nacrta zakona.

Tokom održane Javne rasprave o Predlogu zakona zainteresovani subjekti su dostavili 130 primjedaba i 2 komentara, od čega je prihvaćeno 35, djelimično je prihvaćeno 29 i nije prihvaćeno 66 primjedaba. Razlog za neprihvatanje primjedbi je bio što su već iste bile sastavni dio teksta ovog Predloga zakona ili što iste nijesu bile u skladu sa Direktivama i međunarodnim standardima. U okviru Javne rasprave održano je više sastanaka sa predstavnicima institucija i članovima Radne grupe koja je radila na izradi ovog Predloga zakona. Prilikom izrade Predloga zakona pribavljena su mišljenja svih nadležnih institucija, organizacija i strukovnih udruženja, koja su dostavljena Vladi Crne Gore prilikom razmatranja materijala. Predlog zakona sa Izvještajem o sprovedenoj javnoj raspravi utvrđen je na sjednici Vlade Crne Gore održane 16.01.2020., nakon čega je upućen Skupštini Crne Gore na razmatranje i donošenje, a koji proces je u toku.

U cilju bolje informisanosti zainteresovane javnosti o pitanjima zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione i nuklearne sigurnosti i bezbjednosti i upravljanja radioaktivnim otpadom, Ministarstvo će u saradnji sa Agencijom za zaštitu prirode i životne sredine i predstavnicima nevladinog sektora izraditi **Komunikacionu strategiju za oblast zaštite od jonizujućeg zračenja**, pod pokroviteljstvom međunarodnih donatora, koja će obuhvatiti način komunikacije, ciljne grupe, oblik organizovanja, teme koje će se predstavljati, nosioce aktivnosti, izradu brošura i drugih publikacija i sl.

XXVII. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 8

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma: <http://www.mrt.gov.me/>

Agencija za zaštitu prirode i životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Službeni list Crne Gore: <http://www.sljstcg.me>

http://www.mrt.gov.me/rubrike/javna_rasprava
<http://www.mrt.gov.me/rubrike/spi>
<https://www.euprava.me/eparticipacija/lista-javnih-rasprava>,
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izdate-dozvole>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/>
<http://www.epa.org.me/index.php/dokumenti/izvjestaji-2>
<http://www.ozon.org.me/category/arhus-info-centar/javne-rasprave/>

XXVIII. ZAKONSKE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O PRISTUPU PRAVOSUĐU IZ ČLANA 9

Navedite zakonodavne, regulatorne i druge mjere za realizaciju odredbi o pristupu pravosuđu iz člana 9.

Odgovor:

Transpozicija odredaba o pristupu pravosuđu iz člana 9 Arhuske konvencije obezbjeđuje se kroz veći broj propisa u CG i to:

- Ustav Crne Gore (Sl. List CG br. 01/07, 38/13)
- Zakon o Državnom tužilaštvu („Sl. list Crne Gore“, br. 11/15, 42/15...76/20)
- Zakon o Specijalnom državnom tužilaštvu („Sl. list Crne Gore“, broj 10/15 i 53/16)
- Krivični zakonik Crne Gore („Sl list RCG br.70/03,13/04,47/06 i "Sl. list CG", br. 40/08, 25/10...49/18, 3/20)
- Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. list CG", br.57 /09, 49/10 ...58/15,28/18,116/20)
- Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela ("Sl.list RCG", br.2/07,13/07, „Sl.list CG“, br. 73/10,30/12, 39/16)
- Zakon o prekršajima ("Sl. list Crne Gore", br. 01/11, 06/11, 39/11,32/14, 43/17, 51/17)
- Zakon o parničnom postupku ("Sl list RCG" br. 22/04, 28/05, 76/06, „Sl.list CG“, br.48/15... 42/19,76/20)
- Zakonom o Ustavnom sudu Crne Gore ("Sl list CG"br. 11/15,55/19)
- Zakonom o sudovima ("Sl list CG"br. 11/15,76/20)
- Zakon o inspekcijском nadzoru ("Sl list RCG"br. 39/03, „Sl.list CG“, br. 76/09,57/11, 18/14, 11/15,52/16)
- Zakon o slobodnom pristupu informacijama („Sl.list CG“, br. 44/12,30/17),
- Zakon o upravnom postupku („Sl.list CG“, br. 56/14,20/15,40/16,37/17)
- Zakonom o upravnom sporu („Sl.list CG“, br. 54/16)
- Zakon o državnoj upravi ("Sl.list CG", br .78/18)
- Zakon o lokalnoj samoupravi („SL.list CG“, br. 2/18, 34/19, 38/20)
- Zakon o državnim službenicima i namještenicima ("Sl. list CG", br. 2/18, 34/19)
- Zakon o zabrani diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 46/10, 40/11, 18/14,42/17)
- Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Sl. list CG", br. 35/15, 44/15)
- Zakon o životnoj sredini („Sl. list CG“ broj 52/16,73/19)
- Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list CG“, br. 75/18)
- Zakon o industrijskim emisijama („Sl.list CG“, br. 17/19)
- Zakon o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu („Sl.list RCG“, br. 80/05, „Sl.list CG“, br. 59/11,52/16)
- Zakon o zaštiti prirode ("Sl.list CG", broj 54/16,18/19),
- Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Sl. list Crne Gore", br. 22/08),
- Zakon o upravljanju otpadom ("Sl. list CG", br. 64/11, 39/16)
- Zakon o zaštiti vazduha ("Sl.list CG", br. 25/10, 43/15,73/19),

- Zakon o tajnosti podataka ("Sl. list CG", br. 14/08, 76/09... 48/15,74/20)
- Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ("Sl.list CG", br. 20/11, 20/15).

Objasnite kako se sprovodi svaki stav člana 9. Opišite transponovanje odgovarajućih definicija iz člana 2 i zahtjev u pogledu nediskriminacije iz člana 3, stav 9.

Odgovor:

Upućujemo na odredbe čl. 8, 20 i 23 Ustava Crne Gore; čl. 1 i 2 Zakona o zabrani diskriminacije; član 73 Zakona o životnoj sredini; čl. 20 i 24 Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Takođe opišite, naročito:

(a) u vezi sa stavom 1, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da:

(i)svako lice koje smatra da njegov zahtjev za dobijanje informacija iz člana 4 nije tretiran u skladu sa odredbama tog člana ima pristup proceduri preispitivanja pred sudom ili drugim nezavisnim i nepristrasnim tijelom ustanovljenim zakonom;

Odgovor:

Shodno **Zakonu o slobodnom pristupu informacijama** u članu 34 definisano je da protiv akta organa vlasti o zahtjevu za pristup informaciji, podnosilac zahtjeva i drugo zainteresovano lice može izjaviti žalbu nezavisnom nadzornom organu nadležnom za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama - Agenciji za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama. Agencija je dužna da po žalbi na akt o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu žalbe, u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe.

U članu 44 ovog zakona propisano je da podnosilac zahtjeva za pristup informaciji i drugo zainteresovano lice ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu, i da je postupak po tužbi u vezi sa pristupom informacijama hitan. Dakle, protiv konačnog rješenja po zahtjevu za pristup informaciji može se tužbom pokrenuti upravni spor, a postupak po tužbi je hitan. Ovim članom je omogućena dalja zaštita osnovnih prava i sloboda i ta zaštita istovremeno je i zaštita javnog interesa, zaštitna prava građana i zaštita načela istine.

U pogledu mogućnosti upotrebe žalbe u pravnom postupku **Zakonom o upravnom postupku** članom 119 propisano je da protiv rješenja donijetog u prvom stepenu ili kad rješenje nije donijeto u zakonom propisanom roku, stranka ima pravo na žalbu, osim ako žalba zakonom nije dozvoljena. Žalba je redovno pravno sredstvo koje inicira drugostepeni upravni postupak kao postupak kontrole rada prvostepenog organa. Bez žalbe nema ovog vida kontrole, jer se drugostepeni postupak ne može pokrenuti niti voditi po službenoj dužnosti.

Zakonom o upravnom sporu propisano je da je tužilac fizičko ili pravno lice, koje smatra da mu je upravnim aktom ili drugom upravnom aktivnošću povrijeđeno neko pravo ili pravni interes (član 10 stav 1).Takođe je utvrđeno da se upravni spor može pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu kao i protiv prvostepenog upravnog akta protiv kojeg nije dozvoljena žalba ili prigovor u upravnom

postupku, kao i protiv druge upravne aktivnosti kad je to zakonom propisano (član 12 stav 1) i da se upravni spor pokreće tužbom (član 16 stav 1).

(ii) u slučajevima kada je obezbijeđeno pravo preispitivanja pred sudom, takvo lice ima mogućnost pokretanja besplatne ili jeftine, zakonski ustanovljene ubrzane procedure ponovnog razmatranja od strane organa javne vlasti ili nezavisnog i nepristrasnog tijela, osim suda;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 31 propisano je da organ vlasti dužan, po zahtjevu za pristup informaciji, donijeti rješenje i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva. Izuzetno, u slučaju kada je to potrebno radi zaštite života ili slobode lica, organ vlasti dužan je rješenje donijeti i dostaviti ga podnosiocu zahtjeva odmah, a najkasnije u roku od 48 časova od podnošenja zahtjeva.

Ako je obim traženih informacija veliki, ako se traži pristup informaciji koja sadrži podatak koji je označen stepenom tajnosti, ili ako pronalaženje tražene informacije zahtjeva pretraživanje velikog broja dokumenata, tako da bi pristup informaciji u propisanom roku nerazumno omeo redovno poslovanje organa vlasti, rok za donošenje i dostavljanje rješenja može se produžiti za 8 dana.

Takođe je članom 32 propisano da je organ vlasti dužan da izvrši rješenje kojim se dozvoljava pristup informaciji u roku od tri dana od dana dostavljanja rješenja podnosiocu zahtjeva, odnosno u roku od pet dana od dana kada je podnosilac zahtjeva dostavio dokaz o uplati troškova postupka, ako su oni rješenjem određeni.

Shodno Zakonu o slobodnom pristupu informacijama na zahtjev za pristup informaciji ne plaća se taksa, a podnosilac zahtjeva snosi samo stvarne troškove organa vlasti koji se odnose na kopiranje, skeniranje i dostavljanje tražene informacije, što je uređeno Uredbom o naknadi troškova u postupku za pristup informacijama ("Sl.list CG"br. 66/16). Ako je podnosilac zahtjeva lice sa invaliditetom i lice u stanju socijalne potrebe, troškove postupka za pristup informaciji snosi organ vlasti.

Zakonom o upravnom postupku, u članu 8 stav 1, utvrđeno je da je javnopravni organ dužan da omogući stranci i drugim učesnicima u upravnom postupku da što lakše i efikasnije ostvare i zaštite svoja prava i pravne interese, vodeći računa da ostvarivanje njihovih prava i pravnih interesa ne bude na štetu prava i pravnih interesa drugih lica, niti u suprotnosti sa javnim interesom; da se upravni postupak mora voditi bez odugovlačenja i sa što manje troškova, ali tako da se pravilno i potpuno utvrde sve činjenice i okolnosti bitne za uspješno i potpuno ostvarivanje i zaštitu prava i pravnih interesa stranaka, odnosno drugih učesnika u postupku (član 10). Odredbama člana 110 definisano je da organ koji vodi postupak može osloboditi stranku od plaćanja troškova u cjelini ili djelimično, ako nađe da ih ne može podnijeti bez štete po svoje nužno izdržavanje, odnosno po nužno izdržavanje svoje porodice. Strani državljani oslobodiće se od plaćanja troškova kada je to predviđeno međunarodnim ugovorom, a ako takvog ugovora nema, pod uslovom uzajamnosti.

Prije donošenja rješenja, organ koji vodi postupak dužan je, da obavijesti stranku o rezultatima ispitnog postupka, o čemu stranka ima pravo da se izjasni (član 111). Rok za donošenje i dostavljanje rješenja u upravnom postupku je 30 dana od dana pokretanja postupka, ukoliko posebnim zakonom nije drukčije propisano (član 114). Kad je upravni postupak pokrenut na zahtjev stranke, a javnopravni organ ne donese i ne dostavi stranci rješenje u propisanom ili produženom roku, smatraće se da je zahtjev usvojen, ako je to propisano posebnim zakonom. U ovom slučaju stranka ima pravo da od prvostepenog ili drugostepenog javnopravnog organa traži potvrdu da je njen zahtjev usvojen. Potvrda mora da sadrži sve elemente rješenja kojim se usvaja zahtjev stranke.

(iii) konačne odluke shodno ovom stavu budu obavezujuće za organ javne vlasti koji posjeduje informacije i da su razlozi navedeni u pismenoj formi, barem kada se odbija dostupnost informacija;

Odgovor:

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama u članu 30 stav 5 definisano je da rješenje kojim se odbija zahtjev za pristup informaciji, odnosno ponovnu upotrebu informacija sadrži detaljno obrazloženje razloga zbog kojih se ne dozvoljava pristup traženoj informaciji, odnosno ponovna upotreba informacija. Odredbama člana 38 ovog zakona je utvrđeno da je Agencija dužna da po žalbi na akt o zahtjevu za pristup informaciji donese rješenje i dostavi ga podnosiocu žalbe, u roku od 15 dana od dana podnošenja žalbe.

(b) mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da u okviru nacionalnog zakonodavstva, pripadnici zainteresovane javnosti koji ispunjavaju kriterijume iz stava 2 imaju pristup proceduri preispitivanja pred sudom i/ili drugim nezavisnim i nepristrasnim, zakonski ustanovljenim tijelom, u cilju pobijanja materijalne i procesne zakonitosti bilo koje odluke, činjenja ili nečinjenja prema odredbama člana 6;

Odgovor:

Zakonom o upravnom sporu propisano je da se upravni spor može pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu i protiv prvostepenog upravnog akta protiv kojeg nije dozvoljena žalba ili prigovor u upravnom postupku, kao i protiv druge upravne aktivnosti kad je to zakonom propisano, te da se upravni spor pokreće tužbom pred Upravnim sudom (čl. 12 i 16).

Shodno članu 44 **Zakona o slobodnom pristupu informacijama** propisano je da podnosilac zahtjeva za pristup informaciji i drugo zainteresovano lice ima pravo na sudsku zaštitu u upravnom sporu, i da je postupak po tužbi u vezi sa pristupom informacijama hitan.

Zakonom o prekršajima, u članu 107 propisano je da prekršajni postupak u prvom stepenu vodi sudija pojedinac, a u drugostepenom postupku sud odlučuje u vijeću sastavljenom od troje sudija. Ovim zakonom je utvrđeno da se prekršajni postupak može pokrenuti na osnovu zahtjeva ovlašćenog organa (organi državne uprave, organi lokalne uprave, ovlašćeni inspektori i drugi subjekti koji vrše javna ovlašćenja, kao i državni tužilac), oštećenog ili okrivljenog (član 111).

Zakonom o životnoj sredini je propisana zaštita svih segmenata životne sredine uključujući i pravo na sudsku zaštitu u ovoj oblasti. Tako je članom 5 tačka 13) ovog Zakona kao jedan od osnovnih principa zaštite životne sredine utvrđen princip zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu: građanin ili grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije, imaju mogućnost uticaja prilikom odlučivanja o pitanjima od značaja za životnu sredinu i na pravnu zaštitu kod nadležnih organa i pred sudom. Dalje je odredbama člana 73 ovog zakona propisano da „Zainteresovana javnost u postupku odlučivanja u pitanjima životne sredine ima pravo da pokrene postupak preispitivanja odluke pred nadležnim organima, odnosno sudom u skladu sa zakonom. Zainteresovana javnost ima pravo podnošenja žalbe protiv odluke nadležnog organa za poslove zaštite životne sredine, odnosno pravo podnošenja tužbe nadležnom sudu u skladu sa posebnim propisima.

Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu pravo na žalbu regulisano je odredbama člana 14,16 i 24 ovog zakona.

Zakonom o industrijskim emisijama – pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 16 ovog zakona.

Zakonom o upravljanju otpadom pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 36 ovog zakona.

Zakonom o genetički modificovanim organizmima pravo na žalbu uređeno je odredbama člana 5 ovog zakona. Naime, protiv prvostepenog rješenja organa uprave nadležnog za poslove zaštite životne sredine u oblasti GMO žalba se može izjaviti ministarstvu nadležnom za poslove zaštite životne sredine (član 5 stav 3 u vezi sa članom 10 stav 1 alineja 6).

(c) u vezi sa stavom 3, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da u slučajevima kada ispunjavaju eventualne kriterijume utvđene nacionalnim zakonodavstvom, pripadnici javnosti imaju pristup upravnim ili sudskim postupcima u cilju pobijanja činjenja ili nečinjenja od strane fizičkih lica i organa javne vlasti koja su u suprotnosti sa odredbama njihovog nacionalnog zakonodavstva koje se odnose na životnu sredinu;

Odgovor:

U pravnom sistemu Crne Gore svakom pojedincu ili pravnom licu objezbjeđena je sudska ili upravna zaštita u postupcima u kojima se odlučuje o njihovim pravima i obavezama. Postupci koji se vode pred sudovima, uređeni su nizom propisa u oblasti sudske zaštite. Takođe je propisana i obaveza sudova da postupaju zakonito objektivno i blagovremeno kada odlučuju u pravnim stvarima za koje su nadležni, što je utvrđeno Zakonom o sudovima, kojima je propisano da svako ima pravo da se obrati sudu radi ostvarivanja svojih prava i da su svi jednaki pred sudom (član 3); da je rad suda javan, izuzev u slučajevima predviđenim zakonom (član 4); da svako ima pravo na nepristrasno suđenje u razumnom roku (član 5).

Pored odgovornosti fizičkih lica u crnogorskom nacionalnom zakonodavstvu Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela utvrđena je i odgovornost pravnih lica za počinjeno krivično djelo i to po principu objektivne odgovornosti.

Tako je u okviru nadležnosti ovog Ministarstva utvrđeno da po žalbi podnesenoj protiv rješenja koje je u prvostepenom upravnom postupku donijela Agencija za zaštitu prirode i životne sredine i Uprava za inspeksijske poslove-Odsjek za ekološku inspekciju odlučuje ovo Ministarstvo.

Samo zakonom može se propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena i to, ako je na drugi način obezbijeđena zaštita prava i pravnih interesa stranke, odnosno zaštita zakonitosti. Protiv rješenja donešenog u drugom stepenu žalba nije dopuštena.

Zakonom o upravnom sporu propisano je da se upravni spor može pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu i protiv prvostepenog upravnog akta protiv kojeg nije dozvoljena žalba ili prigovor u upravnom postupku, kao i protiv druge upravne aktivnosti kad je to zakonom propisano, te da se upravni spor pokreće tužbom pred Upravnim sudom (čl. 12 i 16). To znači da ovaj zakon u sistem upravno sudske zaštite uvodi, pored upravnih stvari i druge pravne stvari, čime u potpunosti učvršćuje sistem generalne sudske zaštite protiv svih akata uprave.

Značajnu ulogu u pomaganju javnosti u ostvarivanju pravne zaštite u pitanjima životne sredine ima i **Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman)**.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je nezavisna i samostalna institucija, čiji je zadatak da preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije.

U 2019. godini Zaštitnik je u radu imao četiri (4) predmeta zbog povrede prava na zdravu životnu sredinu. Pritužbe su se odnosile na zagađenje vazduha industrijskom proizvodnjom, komunalnu buku i odlaganje komunalnog otpada.

Shodno iskustvima iz prakse, Zaštitnik je u Izvještaju za 2019. dao sljedećih nekoliko **preporuka** za postupanje nadležnih organa u cilju zaštite životne sredine:

- da nadležni organi aktivnije pristupe predlaganju i preduzimanju hitnih i konkretnih mjera u cilju smanjenja zagađenja vazduha;
- da se građani svakodnevno informišu o prognozama stanja kvaliteta vazduha u zavisnosti od meteoroloških uslova, koje će sadržati i preporuke građanima, naročito vulnerabilnim grupama, o načinu ponašanja i prilagođavanja životnih i radnih aktivnosti stanju kvaliteta vazduha i obavještava javnost o realizaciji smanjenja negativnog uticaja na životnu sredinu;
- da u cilju zaštite zdravlja građana i životne sredine, nadležni inspekcijski organi kontinuirano vrše inspekcijski nadzor svih registrovanih zagađivača u opštinama u Crnoj Gori, preduzimaju mjere u skladu sa zakonom, a naročito mjere odgovornosti, u cilju sprečavanja akcidentnog stanja;
- da se unaprijede kapaciteti inspekcijskih organa, a naročito ekološke inspekcije;
- da se preduzmu sve potrebne mjere na sanaciji postojećih deponija, uređenju i izgradnji deponija u skladu sa ekološkim standardima i uspostavi infrastruktura za odvojeno sakupljanje i recikliranje otpada;
- da se prati i analizira sprovođenje Lokalnih planova za upravljanje otpadom, kao i jačanje finansijskih i administrativnih kapaciteta na lokalnom/opštinskom nivou;
- da se nastavi sa aktivnostima u cilju povećanja ekološke svijesti građana o potrebi odgovornog odnosa prema prirodi;

- da se unaprijedi saradnja između organa lokalne uprave i lokalne samouprave sa nadležnim inspekcijama u cilju sprječavanja ili smanjivanja štetnih uticaja buke na zdravlje ljudi i životnu sredinu.

(d) u vezi sa stavom 4, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da:

(i) procedure iz stava 1, 2 i 3 obezbjeđuju adekvatnu i efektivnu pravnu zaštitu;

(ii) te procedure ispunjavaju i druge zahtjeve iz ovog stava;

Odgovor:

Ustavom Crne Gore u članu 32 propisano je da svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom. Odredbama člana 120 definisano je da je rasprava pred sudom javna i presude se izriču javno kao i da sud izuzetno, može isključiti javnost sa rasprave ili njenog dijela.

U pogledu mogućnosti upotrebe žalbe u upravnom postupku **Zakonom o upravnom postupku** članom 119 propisano je da protiv rješenja donijetog u prvom stepenu ili kad rješenje nije donijeto u zakonom propisanom roku, stranka ima pravo na žalbu, osim ako žalba zakonom nije dozvoljena. Rješenje po žalbi mora se donijeti i dostaviti stranci što prije, a najkasnije u roku od 45 dana od dana prijema žalbe, ako posebnim zakonom nije propisan kraći rok (član 130).

Takođe upućujemo na odredbe člana 375 i 378 Zakonika o krivičnom postupku i odredbe člana 47 Zakona o prekršajima.

(e) u vezi sa stavom 5, mjere koje su preduzete kako bi se osiguralo da su javnosti dostupne informacije o mogućnosti pokretanja upravnih i sudskih postupaka za preispitivanje.

Odgovor:

Ustavom Crne Gore u članu 21 utvrđeno je da svako ima pravo na pravnu pomoć, te da pravnu pomoć pruža advokatura, kao nezavisna i samostalna profesija, i druge službe. Pravna pomoć može biti besplatna, u skladu sa zakonom.

Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći odredbama članu 1 propisano je da se radi ostvarivanja prava na pravično suđenje fizičkom licu koje prema svom imovnom stanju nije u mogućnosti da ostvari pravo na sudsku zaštitu bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice obezbjeđuje besplatna pravna pomoć, u skladu sa ovim zakonom. Besplatna pravna pomoć podrazumijeva obezbjeđivanje potrebnih sredstava za potpuno ili djelimično pokrivanje troškova pravnog savjetovanja, sastavljanja pismena, zastupanja u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom i Ustavnim sudom Crne Gore i u postupku za vansudsko rješavanje sporova, kao oslobađanje od plaćanja troškova sudskog postupka (član 2).

Odredbe o pravnoj pomoći sadržane su i u više zakona, koji regulišu samo pojedine vidove pravne pomoći. Tako je odredbama člana 28 Zakona o lokalnoj samoupravi utvrđeno da opština, između ostalog, vrši i poslove organizovanja i obavljanja poslova pružanja pravne pomoći građanima.

Zakonom o prekršajima u članu 103 je utvrđeno da okrivljeno ili drugo lice koje učestvuje u postupku, a iz neznanja bi moglo da propusti neku radnju ili da zbog toga ne koristi svoja prava, sud će poučiti o pravima koja mu po ovom zakonu pripadaju, kao i o posljedicama propuštanja radnje.

Takođe je Zakonom o upravnom postupku u članu 8 propisano da neznanje ili neukost stranke, odnosno drugog učesnika u upravnom postupku ne može biti na štetu zaštite njihovih prava i pravnih interesa.

Zakonom o životnoj sredini, odredbama člana 72, utvrđeno je da organi državne uprave, organi uprave i organi lokalne uprave nadležni za poslove zaštite životne sredine, dužni su da blagovremeno obavještavaju javnost i zainteresovanu javnost o postupcima odlučivanja u pitanjima životne sredine koja se odnose na: stratešku procjenu uticaja planova i programa na životnu sredinu; procjenu uticaja na životnu sredinu; postupak izdavanja dozvole za integrisano sprječavanje i kontrolu zagađivanja kroz odobravanje rada novih, odnosno postojećih postrojenja; strategije, planove, programe i ostala dokumenta iz oblasti zaštite životne sredine; druga pitanja iz oblasti životne sredine u skladu sa posebnim propisima. Dalje, odredbama člana 73 ovog zakona utvrđeno je da zainteresovana javnost u postupku odlučivanja u pitanjima životne sredine ima pravo da pokrene postupak preispitivanja odluke pred nadležnim organima, odnosno sudom u skladu sa zakonom. Zainteresovana javnost ima pravo podnošenja žalbe protiv odluke nadležnog organa za poslove zaštite životne sredine, odnosno pravo podnošenja tužbe nadležnom sudu u skladu sa posebnim propisima.

XXIX. PREPREKE U SPROVOĐENJU ČLANA 9

Opišite sve prepreke na koje nailazite u sprovođenju bilo kojeg od stavova člana 9.

Odgovor:

U sprovođenju efikasne kaznene politike u oblasti životne sredine Crna Gora dijeli iste probleme koje imaju i zemlje u okruženju, a slični problemi, istina u manjoj mjeri javljaju i u mnogo razvijenim zemljama.

Faktori koji utiču na mali broj pravosnažnih presuda iz oblasti životne sredine su prevashodno činjenica što pojedine norme koje se odnose na ova krivična djela nijesu precizne, tako da se različito tumače norme kao što su:

- "zagađivanje u većoj mjeri i širem prostoru";
- "opasnost za život i zdravlje ljudi";
- "uništavanje biljnog i životinjskog svijeta u većim razmjerama".

U tom smislu, izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 2013. usaglašene su odredbe u ovoj oblasti sa pravom Evropske unije - Direktivom 2008/99/EK o zaštiti životne sredine kroz krivično zakonodavstvo. U najznačajnije novine spada uvođenje novih krivičnih djela (zagađenje životne sredine otpadom i oštećenje ozonskog omotača – čl. 303a i 303b), a posebno je značajno što je pravni standard „u većem obimu ili na većem, odnosno širem prostoru” zadržan samo za dva krivična djela (čl. 307 i 308), dok su odgovarajuće norme sada jasnije i preciznije (koriste pravni standard „znatna šteta”, a jedan broj normi je pretrpio značajnije izmjene). Takođe, kvalifikovani oblici najtežih krivičnih djela zaprijećeni su dugotrajnijim zakonskim kaznama. Ilustrativan primjer je novi čl. 303 koji sada u stavu 1 na drugačiji način reguliše osnovni oblik krivičnog djela zagađenje životne sredine precizirajući da će se kazniti zatvorskom kaznom do tri godine: „ko kršeći propise o zaštiti, čuvanju i unapređenju životne sredine ispusti, unese ili odloži određenu količinu materije ili jonizujućeg zračenja u vazduh, vodu ili zemljište kojom izazove opasnost za život, tijelo ili zdravlje ljudi ili opasnost od nastupanja znatne štete u odnosu na kvalitet vazduha, vode ili zemljišta ili za životinjski ili biljni svijet”. Predviđeni su i kvalifikovani oblici krivičnog djela, ako je nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja jednog ili više lica, kao i ako je nastupila smrt jednog ili više

lica, koji su zapriječeni kaznama zatvora u trajanju od dvije do deset, odnosno tri do dvanaest godina.

Za očekivati je da će normiranje krivičnih djela iz poglavlja XXV na način koji nije apstraktan, uz precizno određenje bića krivičnih djela i značajno pooštrene sankcije doprinijeti i većem broju krivičnih prijava, kao i većem broju osuđujućih presuda za ova krivična djela.

Ostaje i nada da će se, na duže staze, navedene izmjene krivičnog zakonodavstva odraziti i na smanjenje ekološkog kriminaliteta primjenom principa prevencije.

Imajući navedeno u vidu, može se izdvojiti nekoliko preporuka koje bi doprinijele većoj efikasnosti u prekršajnim i krivičnopravnim postupcima za zaštitu životne sredine, a koje se odnose na:

- tješnju saradnju između nadležnih inspeksijskih organa, Državnog tužilaštva, Uprave policije i suda, uz potpisivanje Memoranduma o saradnji;
- organizovanje seminara i okruglih stolova u cilju obuke, kako inspeksijskih organa, tako i tužilaca i pravosudnih organa iz oblasti životne sredine i njihovog boljeg upoznavanja sa materijalnim propisima iz te oblasti, uz uključivanje i stručnjaka iz regiona;
- preventivno djelovanje inspeksijskih organa i podizanje svijesti građana o značaju zaštite životne sredine u cilju sprječavanja krivičnih djela i prekršaja;
- izrada priručnika iz oblasti krivičnopravne zaštite životne sredine, koji bi sadržao i uporednopravnu sudsku praksu;
- stvaranje baze podataka o kaznenim postupcima u predmetima zaštite životne sredine.

XXX. DALJE INFORMACIJE O PRAKTIČNOJ PRIMJENI ODREDBI ČLANA 9

Pružite dalje informacije o praktičnoj primjeni odredbi o pristupu pravosuđu po osnovu člana 9, npr. da li postoje statistički podaci o pravnoj zaštiti u oblasti životne sredine i da li postoje mehanizmi pomoći kako bi se otklonile finansijske i druge barijere za dostupnost pravde?

U nastavku slijede statistički podaci Ministarstva o podnesenim **žalbama iz oblasti životne sredine**, a po kojima je odlučivao Direktorat za životnu sredinu (za oblast prirode, hemikalija, industrijskog zagađenja, procjenu i stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu, odgovornost za štetu u životnoj sredini, buku, vazduh, jonizujuće i nejonizujuće zračenje) i Direktorat za upravljanje otpadom i komunalni razvoj (za oblast otpada). Takođe su dati i podaci o **tužbama** iz oblasti životne sredine, koje su podnijete protiv rješenja Ministarstva, a o kojima je odlučivao Upravni sud Crne Gore.

U drugostepenom upravnom postupku tokom 2017, Ministarstvu podnijete su ukupno 28 žalbe, od čega je 18 žalbi podnijeto protiv Uprave za inspeksijske poslove - rješenja ekološkog inspektora, a 10 žalbi je izjavljeno protiv rješenja Agencije za zaštitu prirode i životne sredine. Rješavajući po žalbama, donijeto je 12 rješenja kojima se žalba odbija kao neosnovana, 14 rješenja kojima se poništava rješenje i predmet vraća na ponovni postupak i odlučivanje, 1 rješenje kojim se poništava rješenje i meritorno odlučuje i 1 rješenje kojim je odbijen predlog za oglašavanje rješenja ništavim. Tokom 2017.godine podnijeto je 5 tužbi Upravnom sudu Crne Gore protiv odluka Ministarstva. U ovom periodu Upravni sud je donio dvije presude kojima su tužbe odbijene.

U drugostepenom upravnom postupku tokom 2018, Ministarstvu je podnijeto ukupno 27 žalbi, od čega je 7 žalbi podnijeto protiv Uprave za inspeksijske poslove - rješenja

ekološkog inspektora, a 20 žalbi je izjavljeno protiv rješenja Agencije za zaštitu prirode i životne sredine. Rješavajući po žalbama, donijeto je 14 rješenja kojima se žalba odbija kao neosnovana, 12 rješenja kojima se poništava rješenje i predmet vraća na ponovni postupak i odlučivanje i 1 zaključak o prekidu postupka, do rješavanja prethodnog pitanja. Tokom 2018. podnijeto je 9 tužbi Upravnom sudu Crne Gore protiv odluka Ministarstva. U ovom periodu Upravni sud je donio dvije presude kojima su tužbe odbijene.

U drugostepenom upravnom postupku tokom 2019, Ministarstvu je podnijeto ukupno 20 žalbi, od čega je 1 žalba podnijeta protiv Uprave za inspekcijske poslove - rješenja ekološkog inspektora, a 16 žalbi je izjavljeno protiv rješenja Agencije za zaštitu prirode i životne sredine. Rješavajući po žalbama Ministarstvo je donijelo 10 rješenja kojima se žalba odbija kao neosnovana, 8 rješenja kojima se poništava rješenje i predmet vraća na ponovni postupak i odlučivanje, dok je odlučivanje po 2 žalbe prenijeto u 2020. godini. Rješavajući po zahtjevu za obavezno poništavanje rješenja, shodno presudi Upravnog suda Crne Gore, donijeto je 1 rješenje kojim se zahtjev odbija. Rješavajući po presudi Upravnog suda Crne Gore donijet je 1 zaključak o obustavljanju postupka do rješavanja prethodnog pitanja.

Tokom 2019. podnijete su 4 tužbe Upravnom sudu Crne Gore protiv odluka Ministarstva. U ovom periodu Upravni sud Crne Gore donio je 3 presude kojima je tužba odbijena, 1 presuda kojom je tužba usvojena i 1 presuda kojom je zahtjev za obavezno poništavanje rješenja usvojen. Takođe, u ovom periodu je donijeta 1 presuda Vrhovnog suda kojom se zahtjev za ispitivanje sudske odluke odbija kao neosnovan.

U drugostepenom upravnom postupku u periodu januar- oktobar 2020, Ministarstvu je podnijeto ukupno 32 žalbe (14 protiv rješenja Uprave za inspekcijske poslove - ekološkog inspektora i 18 protiv rješenja Agencije za zaštitu prirode i životne sredine). Rješavajući po žalbama, donijeto je 12 rješenja kojima se žalba odbija kao neosnovana, 19 rješenja kojima se poništava rješenje i predmet vraća na ponovni postupak i odlučivanje i 1 rješenje kojim se nalaže da se donese rješenje zbog ćutanja uprave. Takođe je po presudi Upravnog suda donijeto 1 rješenje kojim je meritorno odlučeno i poništeno rješenje Agencije.

U ovom periodu podnijete su 2 tužbe Upravnom sudu. Dalje, Upravni sud je donio 3 presude kojima su tužbe odbijene i 1 presudu kojom je tužba usvojena. Vrhovnom sudu Crne Gore podnijet je 1 zahtjev za ispitivanje sudske odluke-presude Upravnog suda, koji je odbijen kao neosnovan.

Dana 15. i 16. maja 2019, u Podgorici, u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, a u saradnji sa Institutom EIPA iz Luksemburga i uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Luksemburga, kroz Program tehničke podrške Crnoj Gori u jačanju kapaciteta i kvaliteta pravosuđa, organizovan je seminar na temu **“Pravo EU u vezi sa zaštitom životne sredine“**. Ovaj seminar, implementiran je u saradnji sa ekspertima iz Instituta EIPA/Centra za pravnike i sudije iz Luksemburga, i bio je namijenjen sudijama i državnim tužiocima, kao i drugim članovima pravosuđa i zaposlenima u organima državne uprave. Cilj seminara je bio da učesnicima omogući razumijevanje obaveza u pogledu implementacije za zemlje kandidate, koje proizilaze iz ključnih djelova prava EU u vezi sa zaštitom životne sredine. Sve prezentacije su se u velikoj mjeri odnosile na sudsku praksu Suda pravde Evropske unije. Osim toga,

materijali za obuku bili su zasnovani na materijalima koje je razvila EIPA za Generalni direktorat Evropske komisije za životnu sredinu.

Dana 7. i 8. oktobra 2020. kroz gore navedeni Program luksemburške tehničke podrške Crnoj Gori u jačanju kapaciteta i kvaliteta pravosuđa, Centar za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu i EIP Institut organizovali su online seminar na temu „**Pravo EU u vezi sa zaštitom životne sredine**“. Ovaj seminar, kao nastavak prethodnog, takođe je bio namijenjen sudijama Upravnog suda, krivičnim sudijama, sudijama za prekršaje i državnim tužiocima, kao i drugim članovima pravosuđa i zaposlenima u organima državne uprave, u cilju upoznavanja sa pravnim okvirom koji se primjenjuje u Evropskoj uniji u oblasti životne sredine.

XXXI. WEBSITE ADRESE BITNE ZA SPROVOĐENJE ČLANA 9

Navedite relevantne web site adrese, ako ih ima:

Odgovor:

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma: <http://www.mrt.gov.me/>

Agencija za zastitu prirode i životne sredine: <http://www.epa.org.me/>

Aarhus centri Crne Gore: <https://arhus-centri.org.me/>

Vlada Crne Gore: <http://www.gov.me/>

Skupština Crne Gore: <http://www.skupstina.me/>

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava: <http://www.mpa.gov.me/>

Ministarstvo unutrašnjih poslova: <http://www.mup.gov.me>

Službeni list Crne Gore: <http://www.sllistcg.me>

Sudovi Crne Gore <http://sudovi.me/>

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore <http://www.ombudsman.co.me>

Ustavni sud Crne Gore: <http://www.ustavisudcg.co.me>

Vrhovni sud Crne Gore: <http://www.vrhsudcg.gov.me>

Upravni sud Crne Gore: www.upravnisud.org

Vrhovni državni tužilac Crne Gore: www.tuzilastvocg.co.me

Državna revizorska institucija Crne Gore: www.dri.co.me

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama:

<http://www.azlp.me/index.php/me/>

Članovi 10-22 nijesu predviđeni za nacionalnu implementaciju.

XXXII. OPŠTI KOMENTARI O CILJU KONVENCIJE

Ako je adekvatno, navedite kako sprovođenje Konvencije doprinosi zaštiti prava svakog lica sadašnjih i budućih generacija da živi u životnoj sredini koja odgovara njenom zdravlju i blagostanju.

Kada je riječ o zaštiti životne sredine, nevladine organizacije i kompletna javnost dobijaju velika prava, jer praktično se Arhuskom konvencijom i njenim sprovođenjem u našoj zemlji omogućuje građanima da imaju ogroman uticaj na sve aktivnosti kojim se utiče na kvalitet životne sredine i na taj način omogućuje kvalitetna zaštita životne sredine po evropskim principima.

XXXIII. ZAKONODAVNE, REGULATORNE I DRUGE MJERE ZA SPROVOĐENJE ODREDBI O GENETSKI MODIFIKOVANIM ORGANIZMIMA SHODNO ČLANU 6bis I ANEKSU I bis

NAPOMENA: Crna Gora nije potvrdila GMO amandman, tj. nije strana ugovornica GMO amandmana.